

Čimbenici koji utječu na nastavak obrazovanja sa srednjoškolskog na visokoškolsko obrazovanje medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj

Sušilović, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:176:177106>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-19**

Sveučilišni odjel zdravstvenih studija
SVEUČILIŠTE U SPLITU

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University Department for Health Studies, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
Podružnica
SVEUČILIŠNI ODJEL ZDRAVSTVENIH STUDIJA
PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
SESTRINSTVO

Ivana Sušilović

**ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA NASTAVAK
OBRAZOVANJA SA SREDNJOŠKOLSKOG NA
VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE MEDICINSKIH
SESTARA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Split, 2021.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
Podružnica
SVEUČILIŠNI ODJEL ZDRAVSTVENIH STUDIJA
PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
SESTRINSTVO

Ivana Sušilović

**ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA NASTAVAK
OBRAZOVANJA SA SREDNJOŠKOLSKOG NA
VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE MEDICINSKIH
SESTARA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

**FACTORS AFFECTING ON CONTINUATION OF
NURSES EDUCATION FROM SECONDARY
ACCORDING TO HIGHER EDUCATION IN CROATIA**

Završni rad / Bachelor's Thesis

Mentor:

Mario Marendić, mag. med. techn.

Sumentor:

Ivana Bokan, mag. med. techn

Split, 2021.

Zahvala

Veliku zahvalnost iskazujem svom mentoru Mariu Marendiću, mag. med. techn. na ukazanom povjerenju i strpljenju te pruženoj velikoj pomoći tijekom izrade završnog rada.

Najveće „Hvala!“ ide mojim roditeljima koji su mi omogućili nastavak obrazovanja, koji su uvijek vjerovali u mene i pružali mi neprestanu podršku, ljubav i motivaciju u svim trenucima.

Posebna zahvala ide mom Kristijanu i ostalim prijateljima koji su bili uz mene tijekom studiranja i vjerovali u mene pružajući najbolju podršku.

Hvala sumentorici mag. med. techn. Ivani Bokan na pomoći prilikom izrade ovog rada, kao i članovima Povjerenstva Raheli Orlandini, mag. med. tech. te Anti Buljubašiću, mag. med. techn.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

ZAVRŠNI RAD

Sveučilište u Splitu

Sveučilišni odjel zdravstvenih studija

Sveučilišni preddiplomski studij sestrinstvo

Znanstveno područje: Biomedicina i zdravstvo

Znanstveno polje: Kliničke medicinske znanosti

Mentor: Mario Marenić, mag. med. techn.

Sumentor: Ivana Bokan, mag. med. techn.

ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA NASTAVAK OBRAZOVANJA SA SREDNJOŠKOLSKOG NA VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE MEDICINSKIH SESTARA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ivana Sušilović, 41439

SAŽETAK:

CILJ: Glavni cilj ovog istraživanja bio je istražiti utjecaj različitih čimbenika na stavove i motivaciju medicinskih sestara / medicinskih tehničara prema nastavku obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

METODE: Istraživanje je provedeno putem *on-line* upitnika koji se sastojao od tri dijela. Prvi dio upitnika obuhvaća demografske odrednice ispitanika. Drugi dio upitnika, odnosi se na procjenu motivacije *prema radnoj sklonosti*. Treći dio upitnika odnosi se na ispitanikovu samoprocjenu i stavove o mogućim preprekama za nastavkom obrazovanja. Istraživanje je obuhvatilo medicinske sestre / medicinske tehničare zaposlene u struci sa završenom srednjom školom ili višim stupnjem obrazovanja.

REZULTATI: Naši rezultati pokazuju da je najviša razina motivacije (intrinzične i ekstrinzične) prisutna kod ispitanika koji su već upisali studij sestrinstva, ali i kod ispitanika sa završenim višim stupnjem obrazovanja. Prema WPI bodovima nije uočena statistički značajna razlika između motivacije i godina radnog staža. Analizom razine motivacije između mlađih (<35 godina) i starijih (>35 godina) ispitanika nije utvrđena statistički značajna razlika za intrinzičnu (P 0.912) i ekstrinzičnu motivaciju (P 0.622). No, vidljiva je razlika za sva pitanja samoprocjene stavova gdje mlađi ispitanici navode bolju plaću, mogućnost učenja nečeg novog, kao razloge za nastavak obrazovanja. S druge strane, stariji ispitanici (>35 godina) smatraju kako im neće biti priznat veći stupanj obrazovanja. Ispitanici zaposleni u bolničkim zdravstvenim ustanovama pokazuju nižu razinu intrinzične i ekstrinzične motivacije prema nastavku obrazovanja u odnosu na ispitanike zaposlene u ostalim zdravstvenim ustanovama.

ZAKLJUČAK: S obzirom na dobivene rezultate možemo zaključiti da su razina motivacije i pozitivniji stavovi za nastavkom obrazovanja prisutniji u mlađih ispitanika (<35 godina), ali i kod onih ispitanika koji su prethodno završili viši stupanj obrazovanja.

Ključne riječi: motivacija, obrazovanje, sestrinstvo, stavovi, WPI ljestvica

Rad sadrži: 56 stranica, 15 slika, 35 literaturnih referenci

Jezik izvornika: hrvatski

BASIC DOCUMENTATION CARD

BACHELOR'S THESIS

University of Split

University Department for Health Studies

University undergraduate study of nursing

Scientific area: Biomedicine and health

Scientific field: Clinical medical sciences

Supervisor: Mario Marendić, mag. med. techn.

Co-supervisor: Ivana Bokan, mag. med. techn.

FACTORS AFFECTING ON CONTINUATION OF NURSES EDUCATION FROM SECONDARY ACCORDING TO HIGHER EDUCATION IN CROATIA

Ivana Sušilović, 41439

SUMMARY:

AIM: The main aim of this study was to investigate the impact of various factors on the attitudes and motivation of nurses towards continuing education in Croatia.

METHODS: The research was conducted through an online questionnaire which consisted of three parts. The first part of the questionnaire includes the demographic determinants of the participants. The second part of the questionnaire refers to the assessment of motivation according to work preference. The third part of the questionnaire refers to the participant's self-assessment and attitudes about possible obstacles to continuing education. The research included nurses employed in the profession with completed high school or higher education degree.

RESULTS: Our results show that the highest level of motivation (intrinsic and extrinsic) is present in participants who have already enrolled in nursing studies, but also in those with a higher level of education. According to WPI score, there were no statistically significant difference observed between motivation and years of service. The analysis of the level of motivation between younger (<35 years) and older (> 35 years) participants did not reveal a statistically significant difference for intrinsic (P 0.912) and extrinsic motivation (P 0.622). But there is a visible difference for all questions of self-assessment of attitudes in which younger participants indicate a better salary, the possibility of learning something new, as reasons for continuing education. On the other hand, participants of this research (> 35 years old) felt that they will not be recognized with a higher level of education. Participants who are employed in hospital health care institutions show a lower level of intrinsic and extrinsic motivation towards continuing education compared to respondents employed in other health care institutions.

CONCLUSION: Considering the obtained results, we can conclude that the level of motivation and more positive attitudes for continuing education are more present in younger participants (<35 years), but also in those participants who have previously completed higher education.

Keywords: motivation, education, nursing, opinions, WPI scale

Thesis contains: 56 pages, 15 figures, 35 references

Original in: Croatian

SADRŽAJ

SAŽETAK:	I
SUMMARY:	II
1. UVOD	1
1.1. OBRAZOVANJE MEDICINSKIH SESTARA	1
1.1.1. Obrazovanje medicinskih sestara u svijetu	2
1.1.2. Obrazovanje medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj	5
1.2. MOTIVACIJA	10
1.2.1. Teorija samoodređenja	11
1.2.2. Podjela motivacije	13
2. CILJ RADA	16
2.1. SPECIFIČNI CILJEVI ISTRAŽIVANJA	16
2.2. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	16
3. IZVORI PODATAKA I METODE	17
3.1. UZORAK ISPITANIKA	17
3.2. METODE PRIKUPLJANJA PODATAKA	17
3.2.1. Upitnik za prikupljanje podataka	18
3.3. ETIČKO ODOBRENJE ISTRAŽIVANJA	19
3.4. STATISTIČKA OBRADA PODATAKA	19
4. REZULTATI	20
4.1. DEMOGRAFSKE ODREDNICE ISPITANIKA	20
4.2. MOTIVACIJA ISPITANIKA PREMA RADNOJ SKLONOSTI	31
4.3. SAMOPROCJENA ISPITANIKOVIH STAVOVA PREMA NASTAVKU OBRAZOVANJA	34
4.4. TESTIRANJE HIPOTEZA	36
4.4.1. Ispitanici s radnim stažem > 20 godina i oni koji su bezuspješno pokušavali upisati studij, nisu motivirani za nastavak školovanja.	36
4.4.2. Očekuje se da vrijeme proteklo od srednjoškolskog obrazovanja, pokazuje najveći utjecaj na motivaciju ispitanika prema daljnjem školovanju	38
4.4.3. Očekuje se viša razina motivacije u ispitanika koji su do sada završili viši stupanj obrazovanja	38
4.4.4. Ispitanici životne dobi (< 35 godina), češće će pokazivati pozitivne stavove i motivaciju prema nastavku obrazovanja u odnosu na ispitanike (> 35 godina)	41

5. RASPRAVA.....	48
4. ZAKLJUČCI	51
5. LITERATURA	52
6. ŽIVOTOPIS.....	56

1. UVOD

Medicinske sestre zauzimaju najveći udio u zdravstvenom sustavu. Prema podacima Eurostata za 2018. godinu broj zaposlenih medicinskih sestara u Europskoj uniji (izuzev Belgije, Nizozemske, Češke i Latvije) bio je 3,1 milijun, a od toga broj zaposlenih medicinskih sestara u Hrvatskoj bio je 6 811 (166,5 sestara na 100 000 stanovnika) (1).

Podatci Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ) iz 2018. godine ukazuju da je udio medicinskih sestara zaposlenih u zdravstvenom sustavu viši od 40%. Godine 2020. u Hrvatskoj je na dan potpisivanja Proglasa sestrinstva Republike Hrvatske licencirano 41 332 medicinske sestre / medicinska tehničara. Prvostupnika/ca sestrinstva bilo je 26% neovisno o tome jesu završili sveučilišni ili stručni studij, dok je samo 4% njih imalo titulu magistra/e, odnosno doktora/ice znanosti iz područja sestrinstva. U Proglasu su također navedeni gorući problemi s kojima se sestrinstvo susreće dugi niz godina. Neki od navedenih problema su i neusklađenost između sustava obrazovanja i sustava zdravstva, kao i neujednačenost ključnih sadržaja kurikuluma na diplomskim studijima te nepriznavanje završenog visokoškolskog obrazovanja (2).

1.1. OBRAZOVANJE MEDICINSKIH SESTARA

Leksikografski zavod Miroslava Krleže definira obrazovanje kao „organizirani pedagoški proces stjecanja znanja i razvijanja spoznaje“ (3). Prema zakonskim odredbama, obrazovanje se društveno organizira u obrazovnim ustanovama u kojima se ostvaruju planovi i programi obrazovanja. Podjela obrazovanja prema dobnim skupinama je na (3): predškolsko obrazovanje, školsko obrazovanje te obrazovanje odraslih.

Sadržaji i trajanje obrazovanja donose se u skladu sa dobnim skupinama, planovima i programima obrazovanja te se na taj način osiguravaju obrazovni standardi za sva tri obrazovna razdoblja (3).

U užem smislu obrazovanje se odnosi na stjecanje znanja i razvijanje određenih sposobnosti. Postoje dvije vrste zadataka koje proizlaze iz te tvrdnje, a to su materijalni odnosno kognitivni zadatci koji se odnose na znanje te funkcionalni (formalni, formativni, psihomotorički ili operativni) zadatci koji se odnose na sposobnosti. Također, obrazovanje spada u sastavni dio pedagoškog djelovanja i odgoja te je zbog toga direktno povezano s intelektualnim odgojem. Kao takvo, temelji se na učenju i ne odnosi se samo na stjecanje znanja, nego i na „svladavanje učenja, tj. »učenje učenja«“ (3).

U ostvarenju obrazovanja značajan doprinos imaju i različite znanstvene discipline, dok psihologija, kao društvena znanost, pomaže u organizaciji primjerenog obrazovnog procesa. Velik je motivacijski utjecaj obrazovanja na čovjekovo djelovanje i ponašanje koji se odražava i na profesionalnom planu. Kod nižih stupnjeva obrazovanja dominira opće obrazovanje, dok profesionalno obrazovanje sa naglašenom stručnom osposobljenosti dominira kod viših stupnjeva obrazovanja (3).

Iz svega navedenog vidljivo je da je obrazovanje snažan društveni čimbenik i pokretač razvoja te mu se iz toga razloga pridaje sve veća važnost kako i u svijetu tako i kod nas (3).

1.1.1. Obrazovanje medicinskih sestara u svijetu

Povijest zdravstvene njege i skrbi započinje 1136. godine kada se prvi put u povijesti spominju bolničarke koje su djelovale pri karitativnoj ustanovi u samostanu Pantokrator kojega je osnovao Ivan II. Komnen. Sveti Vinko Paulinski, osnivač svjetovnog udruženja žena „*Dames de Charite*“, bio je jedan od prvih ljudi u povijesti koji je shvatio kako je potrebno obrazovanje sestara za rad. Elizabetha Fry osniva u 19. stoljeću protestantsko društvo sestara milosrdnica koje su se posvetile humanitarnom radu i pružale sestrinsku njegu bolesnicima (4).

Obrazovanje medicinskih sestara započinje 1860. godine otvaranjem prve škole za obrazovanje sestara u svijetu unutar *St. Thomas Hospital* u Londonu zahvaljujući Florence Nightingale, začetnici suvremene sestrinske prakse koja je posebno isticala vrijednost prosvjećivanja medicinskih sestara. Potkraj 19. stoljeća (1882. godine)

otvorena je prva škola za medicinske sestre u Beču, Rudolfinerhaus (tadašnja Austro-Ugarska Monarhija) za čije otvaranje je bio zaslužan kirurg Billroth (4).

U Sjedinjenim Američkim Državama, obrazovanje profesionalnih medicinskih sestara započinje 1872. godine kada je, po uzoru na prvu školu za medicinske sestre u *St. Thomas Hospital* u Londonu, otvorena prva škola za medicinske sestre u bolnici *New England*. Linda Richards je bila prva medicinska sestra koja je diplomirala u SAD-u, godinu dana nakon osnivaju se tri obrazovna programa za medicinske sestre (*Bellevue Hospital* u New York-u, *Connecticut Training School* u New Haven-u te *Massachusetts General Nurses Training School* u Bostonu) koji se nazivaju još i „školama slavuja“ (5).

Godine 1920. osnovan je prvi poznati sveučilišni obrazovni program za edukaciju medicinskih sestara na Novom Zelandu. Nakon toga, 1950-ih godina nekoliko zemalja širom svijeta prebacuju obrazovanje medicinskih sestara sa srednjoškolskog obrazovanja na visokoškolsko obrazovanje. Reforma se proširila 1980-ih u neke zemlje i dijelove Zapadne Europe (6). Obrazovanje u Saudijskoj Arabiji započinje 1948. godine osnivanjem diplomiranog programa medicinskih sestara za muškarce (7). U Egiptu je 1954. godine osnovan fakultet za medicinske sestre u sklopu Aleksandrijskog sveučilišta (6).

Unatoč provedenim reformama i napretku obrazovanja općenito, pojam samog sveučilišnog obrazovanja i dalje ostaje problematičan i postoje mnoge razlike u programima koji se trenutno nude u različitim dijelovima svijeta. Na primjer, duljina ponuđenih tečajeva varira od dvije do pet godina. Također, mnoge zemlje i dalje smatraju da je početno obrazovanje na srednjoškolskoj razini dovoljno za ulazak u zdravstveni sustav, dok s druge strane pojedine zemlje navode visokoškolsko obrazovanje kao minimalnu razinu obrazovanja za ulazak u zdravstveni sustav (6).

Na obrazovanje medicinskih sestara u Australiji snažan utjecaj ima britanska tradicija i britanski stil obrazovanja medicinskih sestara, a jedan od razloga tog utjecaja je kolonizacija Australije od strane Velike Britanije. Važno je načelo univerzalnog pristupa zdravstvenoj zaštiti u Australiji te je poznato da država većinom upravlja zdravstvenim sustavom. Stein-Parbury ukazuje na to da su medicinske sestre postigle obrazovnu razinu prvostupnika tek od 1991. godine te se usredotočuje na važnost obrazovanja medicinskih sestara u Australiji. Medicinske sestre trenutno imaju mogućnost studirati na sveučilištu i tako steći različite stupnjeve obrazovanja odnosno

mogu steći titule od prvostupnika, preko magistra do doktora znanosti iz područja sestrinstva. U Australiji također postoji jedinstvena razlika između registrirane medicinske sestre i sestre koja je tek upisala studij. U trajanju od oko godine dana, medicinske sestre koje su tek upisale studij pohađaju obrazovne programe u sustavu strukovnog visokog obrazovanja. Također, njihov rad je pod nadzorom registriranih medicinskih sestara. S druge strane, registrirane medicinske sestre imaju početni stupanj prakse odnosno titulu prvostupnice. Jedan od glavnih problema u Australiji je nedostatak medicinskih sestara (8).

Pokretačka snaga sestrinstva, obrazovanja u sestrinstvu i reforme zdravstvene zaštite u Japanu je dugogodišnje starenje stanovništva. Smatra se da će već u sljedećem stoljeću 1/4 japanskog društva biti starija od 65 godina. Iz toga razloga medicinske sestre odnosno cjelokupna sestrinska profesija sve više sudjeluje u donošenju odluka i unaprjeđivanju usluga za starije osobe. Obrazovanje medicinskih sestara premješta se sa srednjoškolskog na visokoškolsko obrazovanje i ponovno se postavljaju standardi za licenciranje medicinskih sestara. Nakon toga sestrinska se znanost počinje razvijati, a također je zabilježen porast provedenih znanstvenih istraživanja u sestrinstvu (8).

Kudakwashe M i sur. navode da se sestrinstvo u Zimbabveu sagledava u kontekstu primarne zdravstvene zaštite koja je usvojena 1980. godine kada je država postala neovisna. Međutim, kako u Australiji i Japanu, tako i u Zimbabveu postoji obrazovni pomak sestrinstva prema visokoškolskom obrazovanju. Postoji pet razina sveučilišnog sestrinskog obrazovanja, u rasponu od prvostupnika u sestrinstvu do doktora znanosti iz područja sestrinstva. No, medicinske sestre koje pohađaju doktorat iz sestrinstva moraju se pripremati ili u Sjedinjenim Državama ili u Ujedinjenom Kraljevstvu zbog toga što u Zimbabveu donedavno nije postojao poslijediplomski studij. Zimbabvejsko Vijeće za zdravstvo registriralo je i potvrdilo sve sestrinske programe. Bez obzira na profesionalnu razinu znanja sve medicinske sestre koje rade ili pohađaju visokoškolsko obrazovanje moraju se registrirati u Vijeću zdravstvenih profesija u Zimbabveu. Ključni izazovi za medicinske sestre u ovoj zemlji su unaprijediti svoju edukaciju i kliničku praksu te postići isplativu, socijalno i kulturno jedinstvenu skrb (8).

Na temelju statističkih podataka Ministarstva obrane Saudijske Arabije iz 2017. godine, potvrđeno je da postoji 39 visokih škola za medicinske sestre kojima većinom

upravlja vlada (13 je fakulteta pod vodstvom privatnika). Studentice, njih 76%, čine veći udio od cjelokupnog broja studenata preddiplomskog studija kao i u mnogim drugim zemljama širom svijeta. Preddiplomski studij ima dva smjera, a to su redoviti program zdravstvene njege (engl. *Registered Nurse Practitioner (RPN)*), koji sadrži četiri godine školovanja i jednu godinu pripravničkog staža, te prvostupanjski program zdravstvene njege (engl. *Bachelorette Nurse Practitioner (BNP)*), koji traje dvije godine školovanja i 6 mjeseci pripravničkog staža. Pripravnici odrađuju praksu na nekoliko odjela, uključujući hitnu medicinu, intenzivnu njegu, kirurški odjel, pedijatrijski odjel, ginekološki odjel (samo za studentice) i psihijatrijski odjel, kao i klinike primarne zdravstvene zaštite. Prvi diplomski studijski program sestrinstva u Saudijskoj Arabiji osnovalo je Sveučilište *King Saud* 1987. godine, koje su upisivale do 2013. godine samo žene. Diplomski studijski program traje dvije godine, no po njegovu završetku nije potrebno odraditi pripravnički staž (7).

Prema podacima Eurostata iz 2018. godine, 121 000 medicinskih sestara je stekla titulu magistra. Ovi podaci odnose se samo na 22 zemlje članice Europske unije (ne odnose se na Republiku Hrvatsku) (1).

1.1.2. Obrazovanje medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj

Andrija Štampar, liječnik, 1. siječnja 1921. godine otvara prvu školu za sestre pomoćnice u Zagrebu i s tim započinje obrazovanje medicinskih sestara u Hrvatskoj. Uvjeti za upis bili su (9): završena pučka škola ili četiri razreda srednje škole, hrvatsko državljanstvo, dob od 20 do 30 godina te odličan zdravstveni status. Tijekom prvih godinu dana od otvaranja, obrazovanje medicinskih sestara je trajalo šest mjeseci, a od 1922. godine trajalo je pune dvije godine. Od 1930. godine obrazovanje je trajalo tri godine. Jelka Labaš je bila prva sestra nadstojnica spomenute škole (9).

Sedam godina nakon osnivanja prve škole u Hrvatskoj, 1928. godine prve diplomirane sestre započinju svoj rad u Bolnici za zarazne bolesti u Zagrebu. Ta bolnica je sve do 1945. godine bila jedina bolnica u Hrvatskoj u kojoj su bile zaposlene medicinske sestre sa diplomom (4).

Sve do 1947. godine nije postojala ni jedna druga škola za medicinske sestre, a nakon Drugog svjetskog rata započinje osnivanje još nekoliko škola. Obrazovanje je trajalo tri godine, a uvjeti za upis bili su završena mala matura i dob od 17 godina. Godine 1953., ponovnom zaslugom liječnika Andrije Štampara, prva škola za medicinske sestre postaje Viša škola za medicinske sestre pripojena Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Školovanje se sastoji od 6 semestara te traje 3 godine. Višu školu su mogle upisati osobe koje se ispunjavale sljedeće uvijete (9): dob od 18 do 25 godina, završena srednja škola, završena matura i dobar zdravstveni status. Polaznice više škole morale su živjeti u internatu.

Od 1959. godine u Hrvatskoj postoji pet viših škola i to u Zagrebu, Osijeku, Rijeci, Puli i Splitu (9).

Godine 1960. donošenjem Zakona o srednjim školama, više škole koje su postojale u Hrvatskoj postaju srednje škole u trajanju od četiri godine. U Zagrebu 1966. godine ponovno je osnovana Viša škola za medicinske sestre i zdravstvene tehničare koja je trajala dvije godine odnosno četiri semestra. Postojala su dva usmjerenja, a to su sestre usmjerene na bolničku njegu i sestre usmjerene na dispanzersko-patronažnu službu. Od 1980. godine zbog potražnje velikog broja obrazovanih medicinskih sestara Viša škola je dislocirana na studije u Splitu i Osijeku, a srednjoškolsko obrazovanje medicinskih sestara od 1984. godine traje u razdoblju od četiri godine (9).

Od 1986. godine započinje obrazovanje medicinskih sestara na Višoj školi za medicinske sestre / medicinske tehničare u kojoj nisu postojali smjerovi. Uvjet upisa bio je završena srednja škola sa što većim prosjekom ocjena te položen prijemni ispit. Školovanje je trajalo dvije godine. Deset godina nakon, 1996. godine odlukom Vlade Republike Hrvatske osnovana je Visoka zdravstvena škola kao samostalna ustanova odijeljena od Medicinskog fakulteta (3).

Posljednjih deset godina, prateći europske i svjetske promjene u visokoškolskom obrazovanju i ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, dolazi do promjena u srednjoškolskom i u visokoškolskom obrazovanju medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj. Minimalne uvjete koji su potrebni za obrazovanje medicinskih sestara propisuje Direktiva 2005/36/EC (10). Prema spomenutoj Direktivi edukacija medicinskih sestara treba trajati najmanje tri godine odnosno 4 600 sati (od čega 1/3 obrazovanja obuhvaća teorijsku nastavu, a 1/2 kliničku praksu) (10). Što se tiče

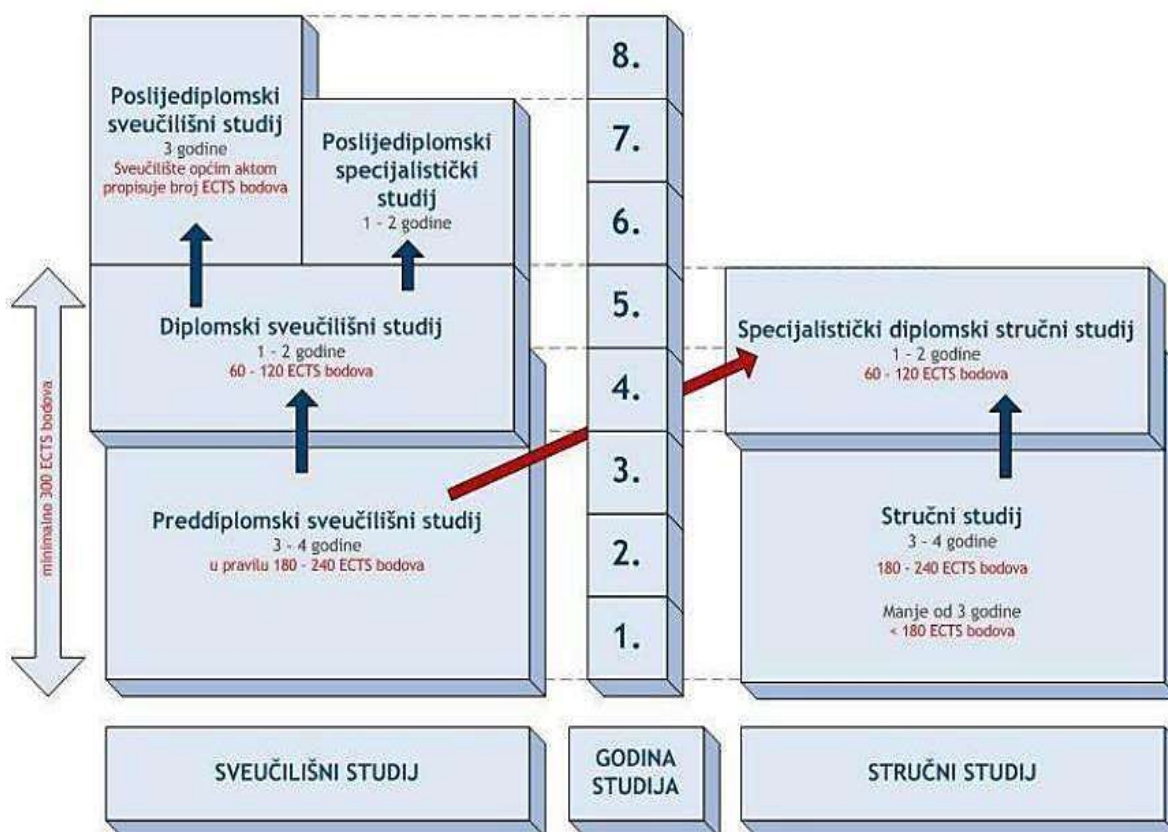
srednjoškolskog obrazovanja, uvodi se peta godina obrazovanja (dvije godine opći predmeti, tri godine strukovni predmeti). Direktiva također propisuje i obvezne sadržaje koje program mora obuhvaćati te navodi da završena edukacija medicinskih sestara mora osigurati samostalnost u planiranju, provođenju, organizaciji i evaluaciji zdravstvene njege (3,10).

1.1.2.1. Razine visokoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Studij sestrinstva u Republici Hrvatskoj 2005. godine podlijegao je reformama koje su na kraju rezultirale prihvaćanjem Bolonjske deklaracije. Plan i program sestrinstva sukladan je preporukama te iste deklaracije te je na taj način visokoškolsko obrazovanje u Republici Hrvatskoj dovedeno na europsku razinu (3).

U Republici Hrvatskoj do 2010. godine studenti zdravstvenih studija, samim tim i studenti sestrinstva, pohađali su stručni studij koji je u prosjeku trajao tri godine. Broj stečenih ECTS bodova (engl. *European Credit Transfer and Accumulation System*), ovisio je o trajanju studija. Osobe koje su pohađale stručni studij manje od tri godine, stekle su manje od 180 ECTS bodova. No, osobe koje su pohađale studij tri ili četiri godine, stekle su od 180 do 240 ECTS bodova. Nakon završenog stručnog studija, studenti sestrinstva mogli su upisati specijalistički diplomski studij (4).

Godine 2010. u Zagrebu na 73. sjednici Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje (NVVO) prihvaćen je model pod nazivom „Hrvatski model sveučilišnog obrazovanja zdravstvenih radnika“ i od tada studenti sestrinstva imaju mogućnost započeti svoje obrazovanje na sveučilišnom preddiplomskom studiju te ga nastaviti proširivati i usavršavati na diplomskom i poslijediplomskom sveučilišnom studiju (Slika 1) (4).

Slika 1. Shematski prikaz studija u Republici Hrvatskoj

Izvor: <https://mzo.gov.hr/>

Preddiplomski sveučilišni studij Sestrinstva, kao prva razina visokoškolskog obrazovanja, traje tri godine odnosno obuhvaća 5 037 sati. Ukupan broj ECTS bodova nakon završetka studija je 180. Zakonom o akademskim i stručnim nazivima, nakon položenih svih ispita i nakon obrane završnog rada, stječe se titula provstupnik/ca to jest baccalaureus/a sestrinstva (kratica: univ. bacc. med. techn.) (Slika 1.). Također, osobe koje završe preddiplomski studij dobivaju kompetencije za samostalan individualni i timski rad u zdravstvenom sustavu te imaju mogućnost nastavka obrazovanja. Kompetencije koje stječu nakon završetka studija su (4):

- odabrati potrebnu zdravstvenu njegu koristeći teoretsko i kliničko znanje
- planirati, organizirati i pružati zdravstvenu njegu prilikom liječenja pacijenta na temelju stečenih znanja i vještina

- pristupiti zajedničkom radu s drugim dionicima u zdravstvenom sektoru, uključujući sudjelovanje na praktičnom osposobljavanju zdravstvenog osoblja na temelju stečenih znanja i vještina
- prezentirati pacijentima zdrav način života i pravilnu skrb o sebi
- samostalno primjenjivati trenutačne mjere za spašavanje života; primijeniti mjere u kriznim i opasnim situacijama
- ovladat savjetima i uputama za osobe kojima je potrebna njega i njihovim bližnjima te ih poduprijeti
- razviti kvalitetu i procijeniti zdravstvenu njegu
- pristupiti stručnoj komunikaciji i suradnji s pripadnicima drugih zanimanja u zdravstvenom sektoru
- analizirati kvalitetu njege radi poboljšanja vlastite stručne prakse medicinske sestre odgovorne za opću njegu
- objasniti znanstvene temelje opće zdravstvene njege, objasniti narav i etiku struke te općih načela zdravlja i zdravstvene njege te primijeniti odgovarajuće kliničko iskustvo

Diplomski sveučilišni studij Sestrinstva, druga razina visokoškolskog obrazovanja, traje dvije godine odnosno 2965 sati. Ukupan broj ECTS bodova nakon završetka studija iznosi 120. Završetkom studija stječe se titula magistar/ra sestrinstva (kratica: mag. med. techn.). Primarni cilj diplomskog obrazovanja medicinskih sestara je stjecanje sposobnosti za kritičku i točnu procjenu, planiranje, interveniranje i evaluaciju zdravlja ne samo bolesnih ljudi već cjelokupnog društva. Magistri sestrinstva po završetku studija stječu sljedeće kompetencije (4):

- provoditi opću njegu; nadzirati rad mehaničkog ventilatora
- provoditi invazivni monitoring i postavljati periferne venske putove
- asistirati pri postavljanju centralnih venskih katetera i asistirati kod ostalih invazivnih zahvata
- provoditi enteralnu i parenteralnu prehranu i vršiti kontinuiranu analgeziju
- provesti izolaciju i postupak s infektivnim bolesnikom
- provoditi reanimacijski postupak, hemofiltracije i plazmafereze
- uočiti hitna stanja te poznavati načine rukovanja cjelokupnom medicinskom opremom.

Također, magistri/magistre sestrinstva mogu biti predavači u sklopu programa sestrinstva, to jest voditi teorijsku nastavu, kliničke vježbe ili posebne kliničke vježbe na aparatima i modelima unutar područja zdravstvene njege (3).

Poslijediplomski studij Sestrinstva, treća i najviša razina obrazovanja medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj, obuhvaća dva smjera, a to su poslijediplomski doktorski studij i poslijediplomski specijalistički studij. Doktorski studij traje najmanje tri godine. Minimalan broj ECTS bodova koji se može steći tijekom tri godine je 180 bodova. Završetkom poslijediplomskog dokorskog studija stječe se titula doktora/ice znanosti (kratica: dr.sc.). Specijalistički studij traje kraće, odnosno jednu do dvije godine. Broj ECTS bodova koji se stječe nakon završetka specijalističkog studija je 60 do 120 bodova. Po završetku poslijediplomskog specijalističkog studija stječe se titula sveučilišni/a specijalist/ica (kratica: univ. spec.) (3).

1.2. MOTIVACIJA

Motivacija dolazi od latinske riječi *movere* što znači kretati se. Definira se kao „sve ono što nas pokreće prema nekom cilju, ono što uvjetuje neko usmjereno djelovanje, ali i kao psihički proces zadovoljavanja potreba“. Pojam motivacije u kontekstu obrazovnog procesa glasi da je motivacija sve ono što dovodi do učenja i što određuje njegov smjer, intenzitet i trajanje (11).

Leksikografski zavod Miroslava Krleže definira motivaciju kao: „psihički proces koji nas potiče na mentalne ili tjelesne aktivnosti, i »iznutra« djeluje na naše ponašanje“ (12). Motivacijski ciklus ponašanja može se predočiti kružnim crtežom koji započinje postojanjem nekog motiva ili potrebe za ostvarivanjem određenog cilja. Zatim slijedi ponašanje s pomoću kojega se želi doći do tog cilja. Ako se cilj uspješno ostvari (nebitno za koje vrijeme), razvija se želja za novim i većim ciljem te na taj način dolazi do ponavljanja motivacijskog ciklusa (12).

Na putu do ostvarenja određenog cilja mogu se pojaviti različite prepreke koje dijelimo na (12):

- fizičke (neprohodan put i sl.)
- društvene (zakonske, vjerske i druge zabrane) i

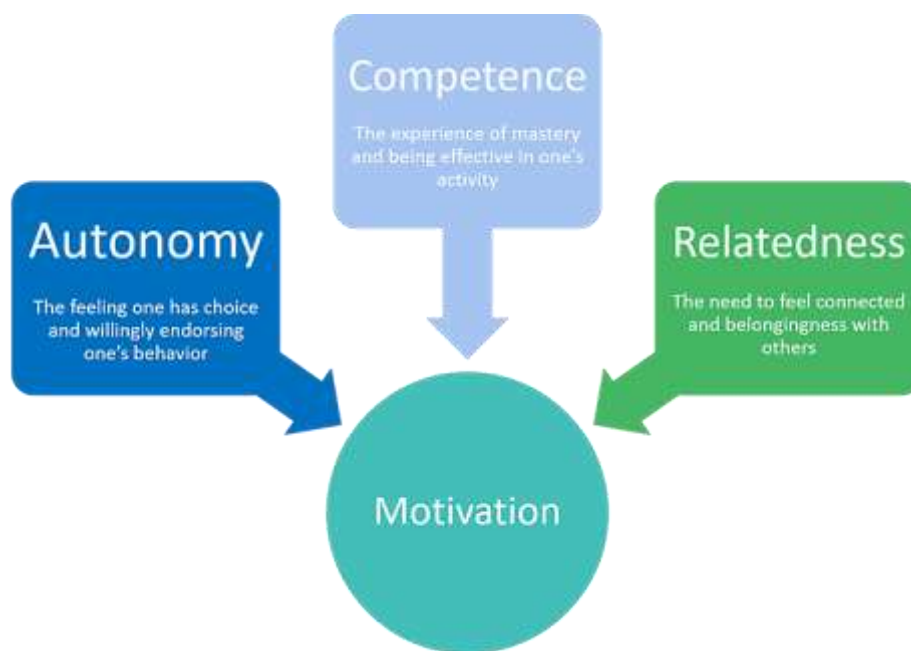
- osobne (nedovoljna tjelesna ili psihička sposobnost, borba motiva).

Te prepreke, ako se ne premoste, mogu izazvati nemir, neugodu, bijes te frustraciju (12).

Postoje brojne teorije vezane za motivaciju, a jedna od teorija je „hijerarhijska teorija“ Abrahama Maslowa. Kod ove teorije na prvom mjestu nalaze se motivi preživljavanja, nakon kojih slijede sigurnost, potrebe za ljubavlju, prijateljstvom, društvenim ugledom te na kraju potreba za samoostvarivanjem. U teorije motivacije ubraja se i poznata Herzbergova „dvofaktorska teorija“ motivacije koja motivaciju povezuje sa zadovoljstvom. Kada su prisutni faktori zadovoljstva (npr. »voljeti svoj posao«), prisutna je i motivacija i zadovoljstvo. No, kada nema faktora zadovoljstva nema ni motivacije ni zadovoljstva, ali ljudi nisu „aktivno nezadovoljni“. S druge strane kada su prisutni faktori nezadovoljstva (npr. šef „tiranin“), postoji i nezadovoljstvo. Ako faktori nezadovoljstva ne postoje, ne postoji ni nezadovoljstvo, no ljudi nisu „aktivno zadovoljni“ (12).

1.2.1. Teorija samoodređenja

Teorija samoodređenja (engl. *Self-Determination Theory; SDT*) je teorija koja proučava ljudsku osobnost i motivaciju. Prema SDT teoriji, motivacija se odnosi na energiju, usmjeravanje, ustrajnost i ekvivalentnost te je ona srž biološke, kognitivne i socijalne regulacije (13).

Slika 2. Self-Determination Theory

Izvor: <https://biznewske.com/deci-and-ryan-self-determination-theory/>

Teorija polazi od toga da su svi ljudi aktivni organizmi koji teže ka uspjehu i rastu svladavajući okolne izazove i skupljajući nova iskustva. Tri su glavne psihološke potrebe pojedinca koje, ako su zadovoljene, izazivaju motivaciju, a to su: autonomija, kompetentnost i potreba za povezanosti (Slika 2). Socijalni i kulturni čimbenici igraju važnu ulogu u ljudskoj motivaciji. Oni mogu ili podržati ili ometi ljudsku volju i želju za rastom. Ovisno o tome jesu li ljudi zadovoljni društvenom podrškom ili su ometeni od strane istog tog društva javlja se dobrobit i učinkovito funkcioniranje, odnosno loše stanje i neučinkovito funkcioniranje (13).

Teorija samoodređenja formalno sadrži šest „mini“ teorija koje su razvijene da bi objasnile različite aspekte motivacije dobivene iz provedenih laboratorijskih i terenskih istraživanja. Mini teorije su (12):

- **Teorija kognitivne evaluacije (CET)** je teorija koja se odnosi na unutarnju motivaciju čiji su glavni prototipovi dječja igra i istraživanje. Poseban naglasak CET teorija stavlja na utjecaj socijalnih čimbenika (nagrade, kazne, moć, kontrola) na unutarnju motivaciju i interes.

- ***Organismic Integration Theory (OIT)*** odnosi se na vanjsku motivaciju u različitim oblicima. Osoba će biti slobodnija u svom ponašanju što je vanjska motivacija internaliziranja. OIT posebno ističe podršku autonomiji i srodnosti kao presudnoj za internalizaciju.
- **Teorija kauzalnih orijentacija (COT)**, treća je mini-teorija koja opisuje individualne razlike u tendencijama ljudi da se orijentiraju prema okruženju i reguliraju ponašanje na razne načine. COT opisuje i procjenjuje tri vrste orijentacija uzročnosti: orijentacija na autonomiju u kojoj osobe djeluju iz interesa i vrednovanja onoga što se događa; kontrolna orijentacija u kojoj je fokus na nagradama, dobitcima i odobravanju; i bezlična ili motivirana orijentacija koju karakterizira tjeskoba u vezi s kompetencijom.
- **Osnovna teorija psiholoških potreba (BPNT)** je teorija koja razrađuje koncept evoluiranih psiholoških potreba i njihov odnos prema psihološkom zdravlju i dobrobiti.
- **Teorija sadržaja (GCT)** proučava razliku između unutarnjih i vanjskih ciljeva te njihov utjecaj na motivaciju i dobrobit. Ova teorija suprotstavlja vanjske ciljeve (financijski uspjeh, slava, izgled) sa unutarnjim ciljevima (osobni rast, zajednica, obitelj).
- **Teorija motivacije odnosa (RMT)**, šesta mini teorija, odnosi se na potrebu ljudi za pripadanjem i govori o tome da su najkvalitetniji oni odnosi u kojima svaki od partnera podržava autonomiju, kompetentnost i potrebe povezanosti onog drugog partnera.

1.2.2. Podjela motivacije

Motivacija se dijeli na unutarnju (intrinzičnu) motivaciju i vanjsku (ekstrinzičnu) motivaciju.

1.2.2.1. Unutarnja (intrinzična) motivacija

Deci i Ryan u svojoj teoriji samoodređenja unutarnju (intrinzičnu) motivaciju definiraju kao izvršavanje zadatka kako bi se postigle nagrade svojstvene tom zadatku, poput interesa i užitka. Unutarnja motivacija teži ka traženju novosti i izazova, a sve u svrhu napredovanja osobe same za sebe. Cilj je istraživati, proširiti i iskoristiti svoje sposobnosti te naučiti nešto novo (14).

Osoba se osjeća iznutra motiviranom kada zadovolji svoje potrebe za autonomijom, kompetencijom i povezanošću. Kod unutarnje motivacije, kompetencija se odnosi na osjećaj učinkovitosti, osjećaj rastućeg majstorstva u aktivnostima koje su optimalno izazovne i koje dalje razvijaju nečije sposobnosti. Autonomija se odnosi na iskustvo volje i integriteta, osjećaj da je nečije ponašanje autentično i samoorganizirano, a ne iznutra sukobljeno i pod pritiskom ili izvana prisiljeno. Unutar SDT-a kompetentnost i autonomija smatraju se ključnim elementima u aktivnim sklonostima ljudi da traže izazove, budu znatiželjni i zainteresirani te razvijaju i izražavaju svoje kapacitete: kad se te potrebe podrže, može nastati unutarnja motivacija; kad su ove potrebe neostvarive, unutarnja motivacija je potkopana (14).

Unutarnja motivacija, bez obzira na vanjske poticaje, potiče visoku razinu motivacije kod osobe. Ona spontano proizlazi iz psiholoških procesa i potreba, znatiželje, sklonosti, vjerovanja, stavova, vrijednosti, težnje za rastom i razvojem. Kad je osoba iznutra motivirana, ona će se baviti nekom aktivnošću jer joj je to zanimljivo i samo po sebi zadovoljavajuće (15).

Di Domenico i Ryan u svojoj publikaciji govore o neurobiološkim supstratima koji utječu na unutarnju motivaciju, a prije svega riječ je o djelovanju dopamina. Postoje tri vrste dokaza koji sugeriraju da je dopamin ključni supstrat unutarnje motivacije, a to su (15):

- unutarnja motivacija posljedica je istraživačkih aktivnosti koje poduzima sustav traženja sisavaca, a dopamin je glavni u neurokemiji ovog sustava
- dopamin je, kao i unutarnja motivacija, povezan s povećanim pozitivnim učinkom, kognitivnom fleksibilnošću i kreativnošću, upornošću i istraživanjem
- izravna veza između unutarnje motivacije i dopamina preko strijatalnih regija

1.3.2.2. Vanjska (ekstrinzična) motivaciju

Vanjska (ekstrinzična) motivacija definira se kao izvršenje zadatka za neku nagradu izvan tog zadatka tj. postoji vanjski motiv. Taj vanjski motiv uključuje ciljeve, vrijednosti i interese drugih osoba. Kod ekstrinzične motivacije osoba ne obavlja zadatak sama za sebe i nije izričito motivirana iznutra, već je zadatak delegiran od strane druge osobe te je vanjska motivacija upravo ono što pokreće osobu kako bi taj zadatak izvršila. Prema SDT teoriji, ponašanje se mora internalizirati i integrirati kako bi se zadatak obavio. Internalizacija znači prihvaćanje tuđih ideja, misli, zadataka, ciljeva, a integracija je prisvajanje određenog cilja kao vlastitog (14).

Vanjska motivacija proizlazi iz vanjskih događaja odnosno vanjskih poticaja koji mogu osobu ili potaknuti ili odvratiti na određeni oblik ponašanja s obzirom na to kakvu će posljedicu takvo ponašanje imati. Posljedica može biti nagrada ili kazna (opipljiva ili neopipljiva) (14).

Ekstrinzično ponašanje, za razliku od intrinzičnog, odvojeno je od same aktivnosti i unutarnjih poticaja, ali je uvjetovano i ovisno o poticajima i posljedicama ponašanja. Ponašanje se interpretira kao željeno ili ne. Prema dosadašnjim istraživanjima utvrđeno je da postoje relacije i zakonitosti koje ukazuju na to da u većini slučajeva vanjsko/ekstrinzično motivirano ponašanje, ako su nagrade očekivane i opipljive, smanjuje unutarnje/intrinzično motivirano ponašanje iako ono potiče ustrajnost prema cilju. Što se tiče učenja, vanjska motivacija djeluje tako da percepcija o nagradi koja će uslijediti nakon stečenog znanja odvlači pažnju od želje za učenjem (unutarnja motivacija) na želju za nagradom (vanjska motivacija) (16).

2. CILJ RADA

Glavni cilj ovog istraživanja bio je istražiti utjecaj različitih čimbenika na stavove i motivaciju medicinskih sestara / medicinskih tehničara prema nastavku obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

2.1. SPECIFIČNI CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Specifični ciljevi ovog istraživanja su:

- Utvrditi razlike u motivaciji i stavovima ispitanika prema demografskim odrednicama.
- Utvrditi razlike u motivaciji i stavovima prema nastavku obrazovanja u ispitanika koji su prethodno završili viši stupanj obrazovanja.
- Utvrditi utjecaj čimbenika (motivacija za nastavak obrazovanja) u odnosu na vrijeme proteklo od završetka srednjoškolskog obrazovanja.
- Ispitati utjecaj čimbenika (dob, godine radnog staža i ustanova zaposlenja) u odnosu na stavove i motivaciju prema nastavku obrazovanja.

2.2. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

1. **H₁** – Ispitanici s radnim stažem > 20 godina i oni koji su bezuspješno pokušavali upisati studij, nisu motivirani za nastavak školovanja.
2. **H₂** – Očekuje se da vrijeme proteklo od srednjoškolskog obrazovanja, pokazuje najveći utjecaj na motivaciju ispitanika.
3. **H₃** – Očekuje se viša razina motivacije u ispitanika koji su već do sada završili viši stupanj obrazovanja.
4. **H₄** – Ispitanici životne dobi (< 35 godina), češće će pokazivati pozitivne stavove i motivaciju prema nastavku obrazovanja u odnosu na starije (> 35 godina) ispitanike.

3. IZVORI PODATAKA I METODE

3.1. UZORAK ISPITANIKA

Prema ustroju ovo je presječno istraživanje (engl. *Cross-sectional study*). Sudionici ovog istraživanja su bili državljani Republike Hrvatske. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 572 ispitanika.

Čimbenici uključenja ispitanika bili su:

- Završena srednja škola ili završen viši stupanj obrazovanja iz područja sestrinstva
- Oba spola
- Osobe zaposlene u struci (sestrinstvo)

Čimbenici isključenja ispitanika bili su:

- Medicinske sestre / medicinski tehničari u mirovini
- Osobe koje nisu zaposlene u struci (sestrinstvo)

Od ukupnog broja ispitanika isključeno je 46 ispitanika jer nisu zadovoljili kriterije provedenog istraživanja, to jest nisu bili zaposleni u struci ili su bili nezaposleni. Ukupan konačni broj ispitanika u istraživanju je 526.

3.2. METODE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Istraživanje je provedeno u akademskoj godini 2020./2021. u vremenskom razdoblju od 6. travnja 2021. do 4. lipnja 2021. godine. Prikupljanje podataka provedeno je na način anonimnog (*on-line*) anketiranja metodom snježne grude (engl. *Snowball method*), putem društvenih mreža (Facebook) unutar grupa čiji su korisnici medicinske sestre / medicinski tehničari i koristeći mogućnost slanja poveznice kontaktima putem WhatsApp aplikacije. Ispitanici su podsjećani četiri puta svako dva tjedna dijeljenjem poveznice putem društvene mreže Facebook, dok je poveznica

poslana samo jednom putem WhatsApp kontakata. Cilj višekratnog podsjećanja dijeljenjem poveznice upitnika bio je prikupljanje što većeg broja odgovora od potencijalnih ispitanika. Svi ispitanici su bili upoznati sa načinom provođenja istraživanja te ciljem istraživanja, date su im upute za sudjelovanje te im je naglašena dobrovoljnost sudjelovanja u istraživanju, kao i anonimnost samog upitnika.

Popunjavanjem *on-line* upitnika, ispitanici su dali svoju suglasnost istraživanju.

3.2.1. Upitnik za prikupljanje podataka

Mjerni instrument za ovo istraživanje bio je novo konstruiran upitnik o procjeni motivacije i stavova prema nastavku obrazovanja u populaciji medicinskih sestara / medicinskih tehničara, koji se sastoji od tri dijela.

Prvi dio upitnika uključuje 12 pitanja koji se odnose na opće podatke o ispitanicima. Opći podatci uključuju spol, dob, bračni status, razinu obrazovanja, mjesto prebivališta te pitanja o mjestu zaposlenja i radnom statusu.

Drugi dio upitnika se sastoji od 30 tvrdnji pomoću kojeg se procjenjuje motivacija prema radnoj sklonosti (engl. *Work Preference Inventory; WPI*), ekstrinzična i intrinzična motivacija. Kvantitativno se mjerenje dobije pomoću Likertove ljestvice od 5 stupnjeva zaokruživanjem jedne znamenke kojom ispitanici iskazuju stupanj svog osobnog stava s navedenom tvrdnjom. Mogući odgovori su: 1 – uopće nisam suglasan/na, 2 – djelomice nisam suglasan/na, 3 – ne mogu odlučiti, 4 – djelomice sam suglasan/a, 5 – u potpunosti sam suglasan/a. Maksimalni broj bodova je 150 te veći rezultat ukazuje na veću motivaciju. Prema originalnom istraživanju unutarnja dosljednost upitnika je zadovoljavajuća (Crombach $\alpha = 0,61$) za ekstrinzičnu te (Crombach $\alpha = 0,74$) za intrinzičnu motivaciju (17).

Treći dio upitnika je izrađen temeljem pregleda dostupne literature te sadrži 12 pitanja koja se odnose na ispitanikovu procjenu i stavove o mogućim preprekama za nastavkom obrazovanja. Kvantitativno se mjerenje dobije pomoću Likertove ljestvice od 5 stupnjeva zaokruživanjem jedne znamenke kojom ispitanici iskazuju stupanj svog osobnog stava s navedenom tvrdnjom. Mogući odgovori su: 1 – u potpunosti se ne

odnosi na mene, 2 – djelomično se ne odnosi na mene, 3 – Niti se odnosi, niti ne odnosi na mene, 4 – djelomično se odnosi na mene, 5 – u potpunosti se odnosi na mene.

Očekivano vrijeme popunjavanja upitnika bilo je oko 10 minuta. Ispitanik je *on-line* anketu popunjavao u vrijeme kada mu je to odgovaralo.

3.3. ETIČKO ODOBRENJE ISTRAŽIVANJA

Provođenje istraživanja odobreno je od strane Etičkog povjerenstva Sveučilišnog odjela zdravstvenih studija, Sveučilišta u Splitu (2181-228-07-21-0010).

Rezultati ovog istraživanja su proizašli iz znanstveno istraživačkog rada pod naslovom: „Čimbenici koji utječu na nastavak obrazovanja sa srednjoškolskog na visokoškolsko obrazovanje medicinskih sestara u Hrvatskoj“.

3.4. STATISTIČKA OBRADA PODATAKA

U radu su odgovori prikazani u deskriptivnom obliku kao frekvencije. Normalnost razdiobe je ispitana Kolmogorov-Smirnov testom. Kako bismo provjerili unutarnju dosljednost upitnika i identificirali ukupan broj čimbenika u upitniku, ispitane su psihometrijske karakteristike ljestvice Motivacije prema radnoj sklonosti (WPI) i Samoprocjene stavova prema daljnjem školovanju, korištenjem analize glavnih sastavnica (engl. *Principal Component Analysis; PCA*),

Povezanosti između dviju skupina ispitanice su Mann Whitney U testom, a Kruskal Wallis testom između više skupina.

Podatci su analizirani u programu SPSS (*Armonk, NY: IBM Corp.*), inačica 23.0 za statističku obradu podataka, a rezultati su interpretirani na razini značajnosti $P < 0.05$.

4. REZULTATI

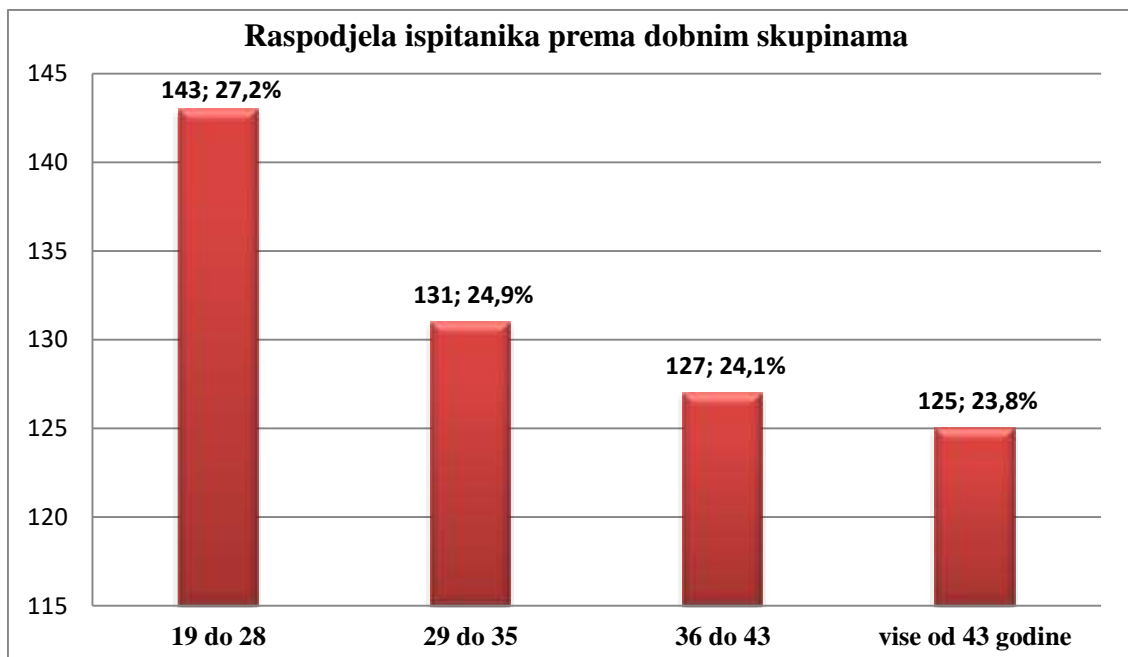
4.1. DEMOGRAFSKE ODREDNICE ISPITANIKA

U ovom istraživanju sudjelovalo je ukupno 526 ispitanika od čega veliku većinu čine žene odnosno 483 ispitanice (91,8%). Ostalih 43 ispitanika (8,2%) čine muškarci (Slika 3).

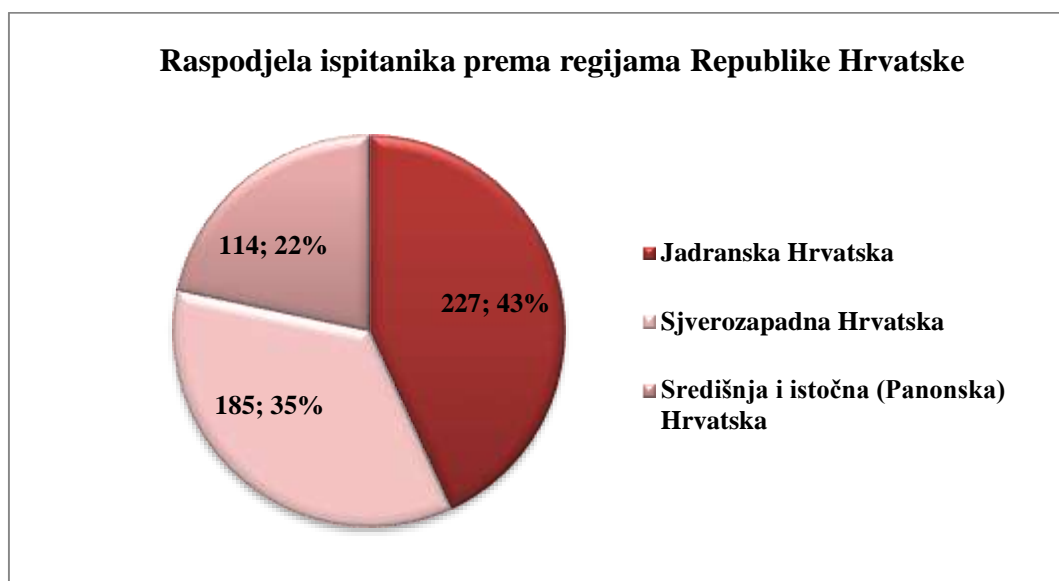
Slika 3. Raspodjela ispitanika prema spolu

Ispitanici su bili podijeljeni prema dobnim skupinama u četiri kategorije. Prema rezultatima istraživanja najveći broj ispitanika pripada prvoj kategoriji dobi od 19 do 28 godina (27,2%). Približno jednak broj ispitanika nalazi se u ostale tri kategorije dobi (Slika 4).

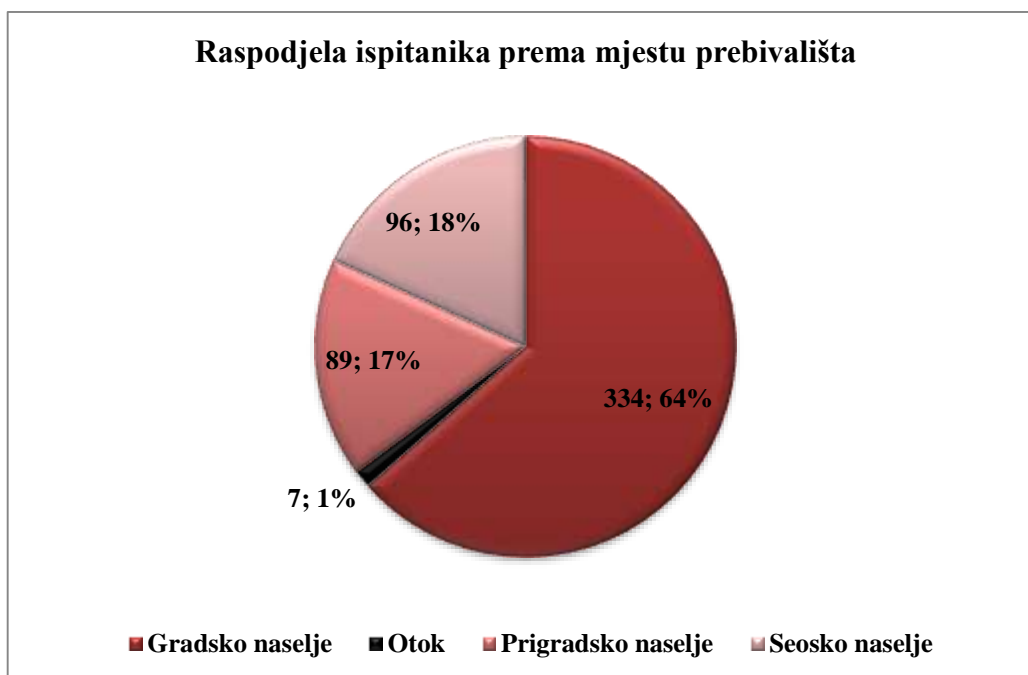
Slika 4. Raspodjela ispitanika prema dobnim skupinama

Također, u ovom istraživanju ispitanici su podijeljeni prema statističkim regijama Republike Hrvatske. Regija s najvećim brojem ispitanika, čak 227 ispitanika (43,2%), je Jadranska Hrvatska gdje spada sedam županija, a to su: Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska, Istarska i Dubrovačko-neretvanska županija. Zatim slijedi Sjeverozapadna Hrvatska sa 35%, a na posljednjem mjestu je Istočna (Panonska) Hrvatska sa 22% ispitanika (Slika 5).

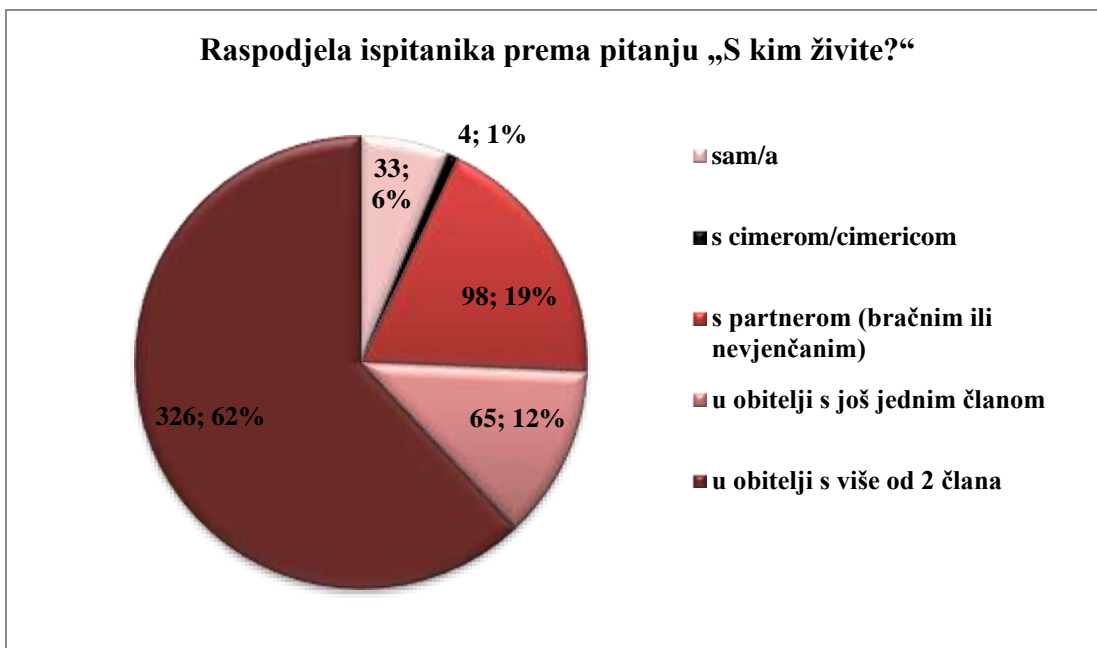
Slika 5. Raspodjela ispitanika prema regijama Republike Hrvatske

Više od polovice ispitanika odnosno 63,5% ispitanika živi u gradskom naselju. Prigradsko i seosko naselje imaju približno jednak broj ispitanika koji žive u tim područjima. Najmanje ispitanika odnosno 1,3% njih živi na otocima (Slika 6).

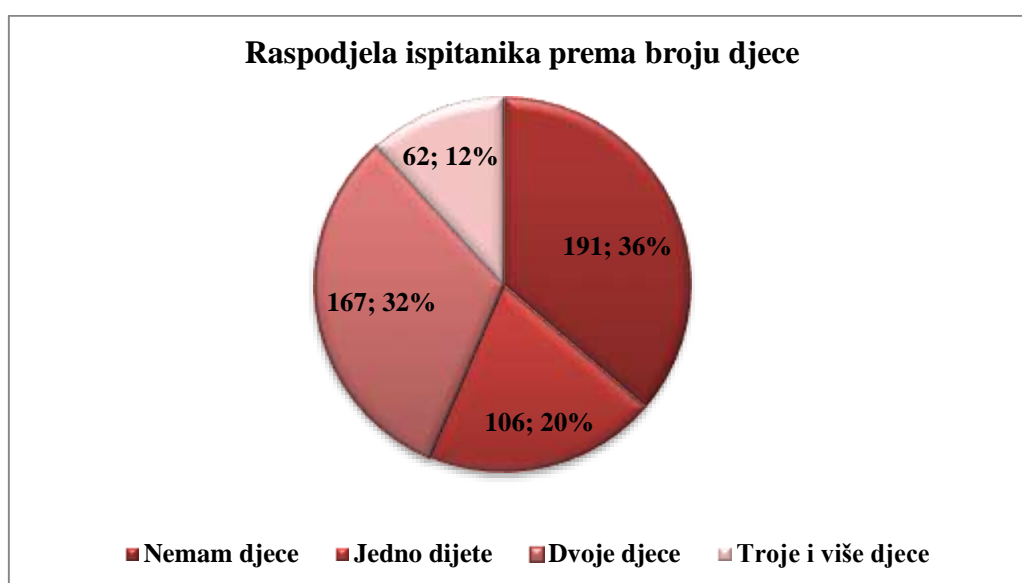
Slika 6. Raspodjela ispitanika prema mjestu prebivališta

Na pitanje „S kim živite?“ velika većina, 62% ispitanika, odabralo je odgovor „u obitelji s više od dva člana“. Zatim slijedi 18,6% onih kojih žive s partnerom (bračnim ili nevjenčanim). U obitelji s još jednim članom živi 12,4% ispitanika, a 6% je onih koji žive sami. S cimerom/cimericom živi tek 0,8% ispitanika (Slika 7).

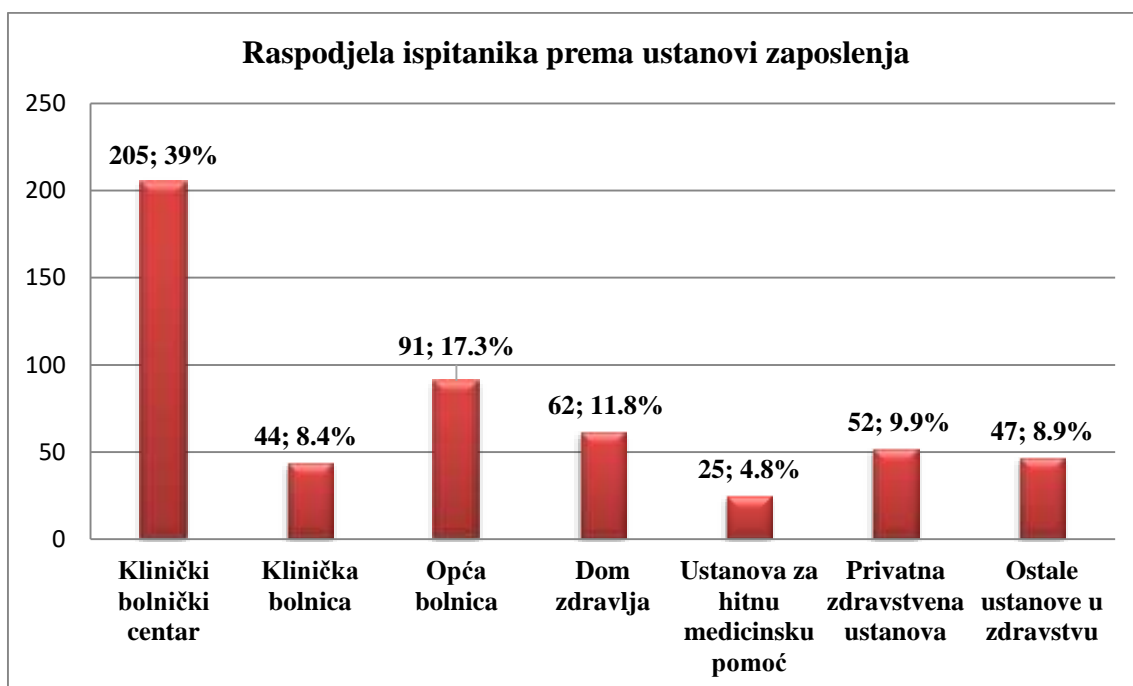
Slika 7. Raspodjela ispitanika prema pitanju „S kim živite?“

Prema rezultatima provedenog istraživanja, postotak ispitanika koji žive bez djece iznosi 36,3% i toj skupini pripada najveći broj ispitanika. Dvoje djece ima 31,7% ispitanika, a jedno dijete njih 20,1%. Na posljednjem mjestu nalaze se ispitanici koji imaju troje ili više djece, odnosno 11,8% ispitanika (Slika 8).

Slika 8. Raspodjela ispitanika prema broju djece

Ispitanike smo podijelili i prema ustanovi zaposlenja. Od ukupnog broja ispitanika, dva puta je veći broj onih koji su zaposleni u Kliničkom bolničkom centru (39%) u odnosu na Opću bolnicu (17,3%) koja zauzima drugo mjesto prema broju zaposlenih. Zatim slijede: Dom zdravlja sa 11,8%, privatne zdravstvene ustanove sa 9,9%, ostale ustanove u zdravstvu sa 8,9% te Klinička bolnica sa 8,4% ispitanika. Posljednje mjesto pripada ustanovi za hitnu medicinsku pomoć gdje je zaposleno 4,8% ispitanika (Slika 9).

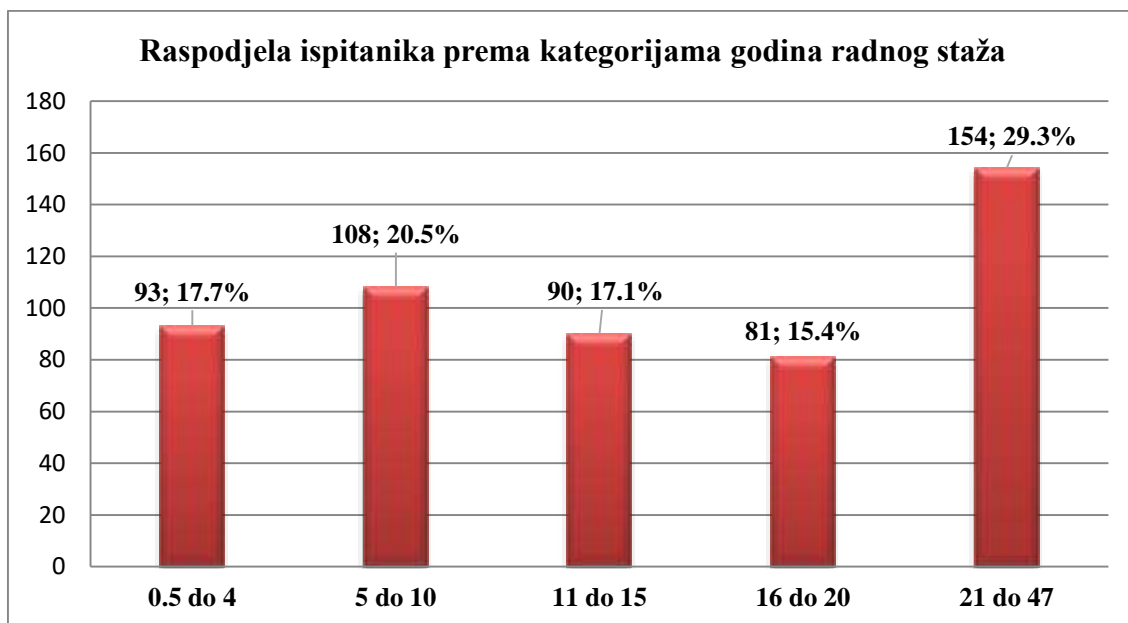
Slika 9. Raspodjela ispitanika prema ustanovi zaposlenja

Prema godinama radnog staža, ispitanici su podijeljeni u 5 kategorija:

1. od 0,5 do 4 godine
2. od 5 do 10 godina
3. od 11 do 15 godina
4. od 16 do 20 godina
5. od 21 do 47 godina.

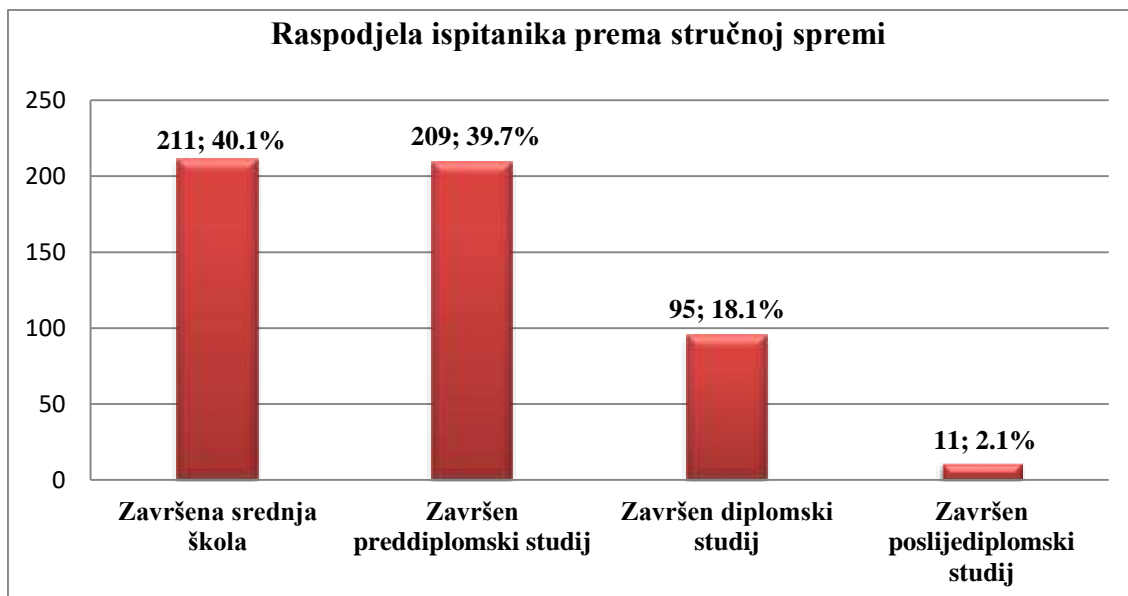
Rezultati istraživanja pokazuju da visoko prvo mjesto pripada petoj kategoriji, odnosno osobama koje imaju najduži radni staž (29.3%). Druga kategorija ispitanika

zauzima drugo mjesto (20.5%). Skoro jednak broj ispitanika pripada prvoj (17.7%) i trećoj (17.1%) kategoriji, a na posljednjem mjestu nalazi se četvrta kategorija (15.4%) ispitanika (Slika 10).

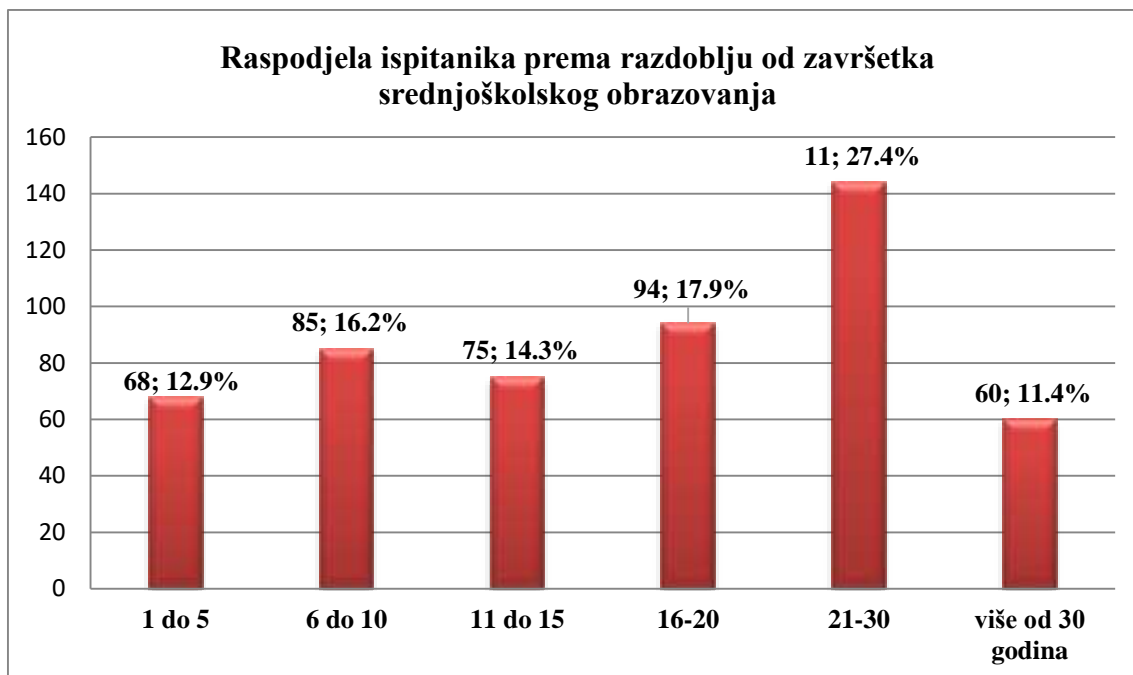
Slika 10. Raspodjela ispitanika prema kategorijama godina radnog staža

Broj ispitanika sa završenom srednjom školom 211 (40,1%) skoro je podjednak broju ispitanika sa završenim preddiplomskim studijem 209 (39,8%) ispitanika. Diplomski studij završilo je 95 (18,1%) ispitanika. Najmanje ispitanika ima završen najviši stupanj visokoškolskog obrazovanja odnosno poslijediplomski studij njih 11 (2,1%) ispitanika (Slika 11).

Slika 11. Raspodjela ispitanika prema stručnoj spremi

Ispitanici su podijeljeni u kategorije prema razdoblju od završetka srednjoškolskog obrazovanja. Najveći broj, odnosno 144 ispitanika (27,4%) pripada kategoriji ispitanika koji su završili srednjoškolsko obrazovanje prije 21-30 godina, zatim slijedi kategorija ispitanika koji su završili srednjoškolsko obrazovanje prije 16-20 godina sa 94 (17,9%) ispitanika, koju prati kategorija onih koji su završili srednjoškolsko obrazovanje prije 6-10 godina 85 (16,2%) ispitanika. Na predzadnjem mjestu nalazi se prva kategorija ispitanika sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem prije 1-5 godina ukupno 68 ispitanika (12,9%). Posljednje mjesto zauzima kategorija sa najduljim razdobljem od završetka srednje škole odnosno više od 30 godina sa 60 ispitanika (11,4%) (Slika 12).

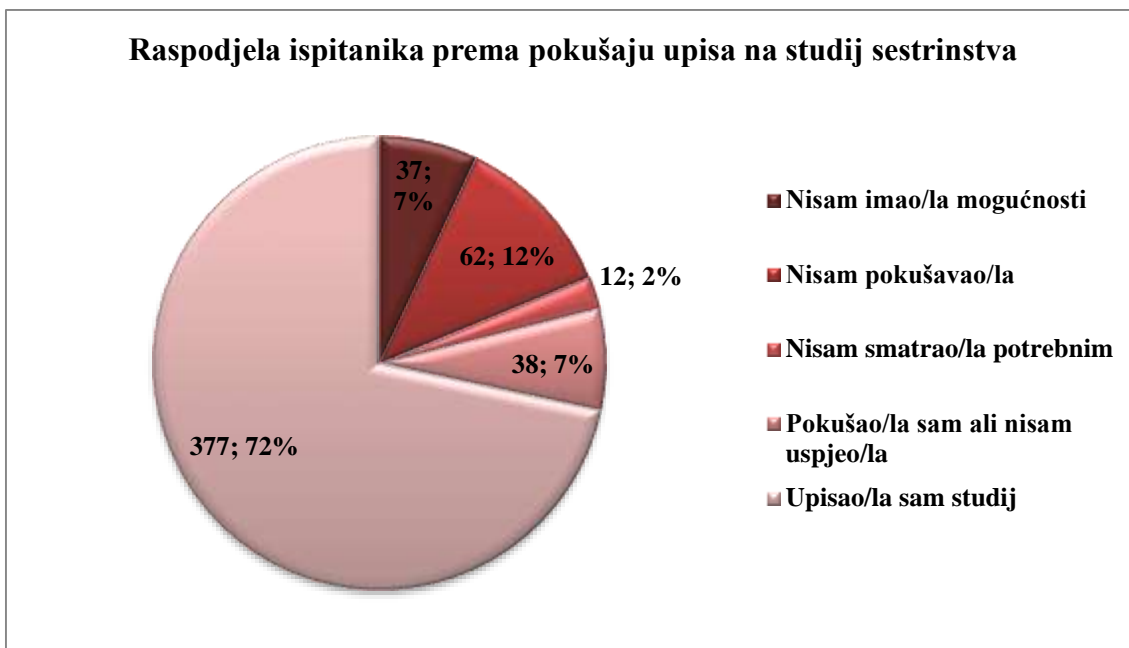
Slika 12. Raspodjela ispitanika prema razdoblju od završetka srednjoškolskog obrazovanja

Na pitanje „Planirate li nastaviti svoje školovanje?“, 26,8% ispitanika dalo je potvrdan odgovor. Trenutno je na studiju njih 25,7%, dok 24,1% ispitanika ne zna hoće li ili neće nastaviti svoje obrazovanje. Postotak ispitanika koji ne planiraju nastaviti svoje obrazovanje iznosi 23,4% (slika 13).

Slika 13. Raspodjela ispitanika prema odgovoru na pitanje: „Planirate li nastaviti svoje obrazovanje?“

Do sada je studij sestrištva upisalo više od polovice ispitanika, njih 71,7%. Postotak onih koji uopće nisu pokušali upisati studij iznosi 12%. Oko 7,2% je onih koji su pokušali upisati studij, ali bezuspješno. Mogućnosti za upisati studij nije imalo 7% ispitanika. Najmanji postotak od 2,3% pripada onima koji nisu smatrali da je potrebno upisati studij (Slika 14).

Slika 14. Raspodjela ispitanika prema pokušaju upisa na studij sestrinstva

Doktorat iz područja sestrinstva 40,1% ispitanika smatra nepotrebnim. S druge strane ipak njih 39,4% smatra da je doktorat iz sestrinstva potreban. Za isto pitanje nije se moglo odlučiti 20,5% ispitanika (Slika 15).

Slika 15. Raspodjela ispitanika prema mišljenju o potrebi doktorata iz područja sestrinstva

4.2. MOTIVACIJA ISPITANIKA PREMA RADNOJ SKLONOSTI

U sljedećoj analizi, analizirani su čimbenici za svih 30 pitanja koristeći analizu glavnih sastavnica (engl. *Principal component analysis*), ali nije dobivena struktura čimbenika kao što je prikazana i u izvornom istraživanju (17). Razlici u strukturi čimbenika je vjerojatno doprinijelo što je u ovom istraživanju korištena Likertova ljestvica od 5 stupnjeva u odnosu na izvorno istraživanje gdje je korištena Likertova ljestvica od 4 stupnja (17). Također, na isti način su analizirani čimbenici za 10 pitanja prema kratkoj inačici WPI ljestvice, međutim ni tada nije dobivena struktura čimbenika kao što je prikazana u literaturi (18).

Kako bi ljestvica bila primjerena za korištenje nužan uvjet je postojanje unutarnje dosljednosti koja se ispituje Cronbach α koeficijentom. Dobivena vrijednost $\alpha = 0,797$, upućuje na prilično visoku pouzdanost korištenja WPI ljestvice u ovom istraživanju (19).

Prema originalnom istraživanju struktura WPI ljestvice se dijeli na dva čimbenika i to čimbenike intrinzične i ekstrinzične motivacije. Čimbenik intrinzične motivacije se još dijeli na dvije subljestvice (užitak i izazov), dok se čimbenik ekstrinzične motivacije dijeli na dvije subljestvice (vanjski utjecaj i nagrada) (17). Rezultati prikaza strukture čimbenika WPI ljestvice koje su analizirane u ovom istraživanju nisu prikazani u tablici, ali je prikazana struktura čimbenika prema izvornom istraživanju (17) (Tablice 1. i 2.).

Tablica 1. Prikaz strukture čimbenika WPI ljestvice za intrinzičnu motivaciju (17)

Motivacija	Tvrdnje	Subljestvice	
		Užitak	Izazov
Intrinzična motivacija	Uživam uhvatiti se problema koji su mi potpuno novi.		X
	Uživam nastojeći riješiti komplicirane probleme.		X
	Što je problem teži, to više uživam nastojeći ga riješiti.		X
	Želim da mi posao koji radim pruža mogućnosti unaprjeđivanja znanja i vještina.	X	
	Radoznalost je snaga koja se nalazi iza mnogo stvari koje radim.	X	
	Želim saznati koliko stvarno dobar/ra mogu biti u svojem radu.	X	
	Volim sam/a rješavati stvari.	X	
	Najvažnije mi je da uživam u tome što radim.	X	
	Važno mi je da imam prostora za samoizražavanje.	X	
	Više volim raditi ono u čemu znam da sam dobar/ra od nečega što širi moje sposobnosti.*	X	
	Bez obzira na rezultat projekta, zadovoljna/an sam ako osjetim da sam dobio/la novo iskustvo.	X	
	Ugodnije se osjećam kad mogu sam/a postavljati svoje ciljeve.	X	
	Uživam raditi posao koji me toliko zaokupi da zaboravim na sve drugo.	X	
	Važno mi je da mogu raditi stvari u kojima najviše uživam.	X	
	Uživam u relativno jednostavnim i jasnim zadacima.*		X

* Obrnute vrijednosti

Tablica 2. Prikaz strukture čimbenika WPI ljestvice za ekstrinzičnu motivaciju (17)

Motivacija	Tvrdnje	Subljestvice	
		Vanjski utjecaj	Nagrada
Ekstrinzična motivacija	Uživam uhvatiti se problema koji su mi potpuno novi.		X
	Svjestan sam utjecaja koji prosječna ocjena ima na moje ciljeve.		X
	Jako me motivira priznanje koje mogu dobiti od drugih ljudi.	X	
	Želim da drugi saznaju koliko stvarno mogu biti dobar/ra u svojem radu.	X	
	Rijetko razmišljam o ocjenama i nagradama.*		X
	Imam jasno postavljene ciljeve u vezi ocjena koje mogu dobiti.		
	Za mene, uspjeti znači biti bolji od drugih ljudi.	X	
	Moram osjećati da zarađujem nešto za to što radim.	X	
	Dok mogu raditi ono u čemu uživam, nisu mi toliko važne ocjene i nagrade.*		X
	Vjerujem da nema smisla raditi dobar posao ako za to nitko ne sazna.	X	
	Važno mi je kako će drugi ljudi reagirati na moje ideje.	X	
	Volim raditi na projektima s jasno definiranim postupcima.	X	
	Manje mi je važno to što radim od toga što dobivam za svoj rad.	X	
	Nije mi važno što drugi misle o mojem radu.*	X	
	Volim kad mi netko postavi jasne ciljeve u mojem radu.	X	

* Obrnute vrijednosti

4.3. SAMOPROCJENA ISPITANIKOVIH STAVOVA PREMA NASTAVKU OBRAZOVANJA

Stavovi ispitanika prema daljnjem školovanju analizirani su kroz 12 pitanja koja su osmišljena za potrebe ovog istraživanja.

Kako bismo analizirali stavove ispitanika prema daljnjem školovanju provedena je analiza glavnih sastavnica upitnika, pri čemu se utvrđuje postojanje četiri čimbenika. Dobivena vrijednost $\alpha = 0,643$, upućuje na razumnu pouzdanost korištenja upitnika samoprocjene u ovom istraživanju (19). Dobiveni rezultati su interpretirani pojedinačno prema tvrdnjama u ljestvici, a ne prema čimbenicima (Tablica 3).

Tablica 3. Prikaz samoprocjene stavova ispitanika prema daljnjem školovanju na osnovu pojedinačnih pitanja

	Tvrdnja	Prosjeak	SD	Medijan	IKR
1.	Nemam dovoljno vremena za nastaviti školovanje	2.7	1.4	3.0	3.0-4.0
2.	Želim nastaviti školovanje, zbog bolje plaće	3.2	1.4	4.0	2.0-4.0
3.	Davno sam odustao/la od učenja	1.9	1.2	1.0	2.0-4.0
4.	Srednja medicinska škola nije dovoljna za odgovoriti izazovima posla	3.0	1.5	3.0	3.3-4.0
5.	Ne isplati mi se financijski nastaviti školovanje	2.7	1.4	3.0	3.0-4.0
6.	Imam druge prioritete (npr. obitelj), osim školovanja.	3.1	1.4	3.0	2.0-4.0
7.	Motiviran/a sam za daljnje školovanje	3.9	1.3	4.0	2.0-4.0
8.	Kada završim školovanje, neće mi biti priznat stupanj obrazovanja	3.6	1.4	4.0	2.0-4.0
9.	Želim nastaviti školovanje, da sačuvam svoje radno mjesto	2.4	1.4	2.0	3.0-4.0
10.	Kada završim školovanje, priznat će mi se stupanj obrazovanja	2.5	1.4	2.0	3.0-4.0
11.	Mogu naučiti nešto novo, ako nastavim školovanje	4.1	1.2	5.0	1.0-4.0
12.	Ne želim obavljati teške poslove kao što je kupanje pacijenata	1.7	1.2	1.0	1.0-4.0

Ispitanici ovog istraživanja se uglavnom ne slažu s tvrdnjama u pitanjima 3, 9, 10 i 12, dok u pitanjima 1, 4, 5 i 6 ukazuju na neutralan stav. Za nastavak analize su uzeti odgovori na pitanja 2, 7, 8 i 11, zbog većih vrijednosti medijana (Tablica 3).

4.4. TESTIRANJE HIPOTEZA

4.4.1. Ispitanici s radnim stažem > 20 godina i oni koji su bezuspješno pokušavali upisati studij, nisu motivirani za nastavak školovanja.

Nije zabilježena statistički značajna razlika u povezanosti između godina radnog staža i WPI bodova prema izdvojenim čimbenicima (Tablica 4).

Tablica 4. Povezanost između godina radnog staža i WPI bodova prema čimbenicima WPI skale.

Čimbenik	Radni staž (kategorije)	N	Prosječni rang	P*
Intrinzična motivacija (užitak)	0,5 do 4	93	291.13	0.346
	11 do 15	108	255.81	
	16 do 20	90	247.05	
	21 do 47	81	259.94	
	5 do 10	154	263.69	
Intrinzična motivacija (izazov)	0,5 do 4	93	246.87	0.118
	11 do 15	108	239.26	
	16 do 20	90	261.98	
	21 do 47	81	281.65	
	5 do 10	154	281.88	
Ekstrinzična motivacija (vanjski utjecaj)	0,5 do 4	93	281.16	0.347
	11 do 15	108	274.33	
	16 do 20	90	239.54	
	21 do 47	81	268.49	
	5 do 10	154	256.62	
Ekstrinzična motivacija (nagrada)	0,5 do 4	93	275.30	0.539
	11 do 15	108	260.58	
	16 do 20	90	243.31	
	21 do 47	81	279.28	
	5 do 10	154	261.92	

*Kruskal-Wallis test

U nastavku je analizirana povezanost između varijable „Jeste li do sada pokušali upisati studij sestrinstva?“, i WPI bodova prema izdvojenim čimbenicima te je zabilježena statistički značajna razlika za čimbenik Intrinzične motivacije (užitak) (P 0.009), ekstrinzične motivacije (vanjski utjecaj) (P 0.003) i ekstrinzične motivacije (nagrada) (P 0.002). Najveća razina motivacije prema WPI bodovima je uočena u onih ispitanika koji su upisali studij (Tablica 5).

Navedena hipoteza je djelomično prihvaćena.

Tablica 5. Povezanost između varijable „Jeste li do sada pokušali upisati studij sestrinstva ?“ i WPI bodova prema čimbenicima WPI skale.

Čimbenik	Jeste li do sada pokušali upisati studij sestrinstva?	N	Prosječni rang	P^*
Intrinzična motivacija (užitak)	Nisam pokušavao/la	62	223.89	0.009
	Nisam imao/la mogućnosti	37	233.34	
	Nisam smatrao/la potrebnim	12	170.08	
	Pokušao/la sam ali nisam uspjeao/la	38	250.33	
	Upisao/la sam studij	377	277.28	
Intrinzična motivacija (izazov)	Nisam pokušavao/la	62	252.56	0.197
	Nisam imao/la mogućnosti	37	257.30	
	Nisam smatrao/la potrebnim	12	196.92	
	Pokušao/la sam ali nisam uspjeao/la	38	227.16	
	Upisao/la sam studij	377	271.69	
Ekstrinzična motivacija (vanjski utjecaj)	Nisam pokušavao/la	62	231.31	0.003
	Nisam imao/la mogućnosti	37	199.65	
	Nisam smatrao/la potrebnim	12	177.04	
	Pokušao/la sam ali nisam uspjeao/la	38	273.82	
	Upisao/la sam studij	377	276.77	
Ekstrinzična motivacija (nagrada)	Nisam pokušavao/la	62	220.29	0.002
	Nisam imao/la mogućnosti	37	210.31	
	Nisam smatrao/la potrebnim	12	202.54	
	Pokušao/la sam ali nisam uspjeao/la	38	241.28	
	Upisao/la sam studij	377	280.01	

*Kruskal-Wallis test

4.4.2. Očekuje se da vrijeme proteklo od srednjoškolskog obrazovanja, pokazuje najveći utjecaj na motivaciju ispitanika prema daljnjem školovanju.

Ispitivanjem povezanosti u odnosu na vrijeme proteklo od srednjoškolskog obrazovanja i WPI bodova prema izdvojenim čimbenicima, nije zabilježena statistički značajna razlika. Međutim, zabilježena granična statistička značajnost u ispitanika kod kojih je prošlo najmanje vremena od završetka srednjoškolskog obrazovanja (P 0.065) (Tablica 6). Navedena hipoteza se odbacuje kao neistinita.

Tablica 6. Povezanost između varijable „Razdoblje od završetka srednjoškolskog obrazovanja“ i WPI bodova prema čimbenicima WPI ljestvice.

Čimbenik	Razdoblje od završetka srednjoškolskog obrazovanja (kategorije)	N	Prosječni rang	P^*
Intrinzična motivacija (užitak)	1 do 5	68	302.30	0.065
	6 do 10	85	267.06	
	11 do 15	75	236.64	
	16-20	94	239.19	
	21-30	144	269.33	
	više od 30 godina	60	244.22	
Intrinzična motivacija (izazov)	1 do 5	68	258.38	0.161
	6 do 10	85	236.79	
	11 do 15	75	235.57	
	16-20	94	262.44	
	21-30	144	283.47	
	više od 30 godina	60	270.49	
Ekstrinzična motivacija (vanjski utjecaj)	1 do 5	68	263.79	0.698
	6 do 10	85	267.18	
	11 do 15	75	269.97	
	16-20	94	272.50	
	21-30	144	243.32	
Ekstrinzična motivacija (nagrada)	1 do 5	68	260.55	0.408
	6 do 10	85	281.52	
	11 do 15	75	246.89	
	16-20	94	276.44	
	21-30	144	244.33	
	više od 30 godina	60	261.63	

*Kruskal-Wallis test

4.4.3. Očekuje se viša razina motivacije u ispitanika koji su do sada završili viši stupanj obrazovanja.

Najveća razina intrinzične motivacije (užitak i izazov) je zabilježena u ispitanika koji su završili poslijediplomski studij, a zatim slijede oni koji su završili diplomski studij, dok je najniža razina zabilježena u ispitanika koji su završili srednjoškolsko obrazovanje ($P < 0.001$) (Tablica 7).

Najveća razina ekstrinzične motivacije (vanjski utjecaj) je zabilježena u ispitanika koji su završili diplomski studij, a najniža razina je zabilježena u ispitanika koji su završili srednjoškolsko obrazovanje ($P < 0.005$) (Tablica 7).

Najveća razina ekstrinzične motivacije (nagrada) je zabilježena u ispitanika koji su završili poslijediplomski studij, a zatim slijede oni koji su završili diplomski studij, dok je najniža razina zabilježena u ispitanika koji su završili srednjoškolsko obrazovanje ($P < 0.05$) (Tablica 7). Navedena hipoteza se prihvaća kao istinita.

Tablica 7. Povezanost između varijable „završen stupanj obrazovanja“ i WPI bodova prema čimbenicima WPI ljestvice.

Čimbenik	Završen stupanj obrazovanja	N	Prosječni rang	P*
Intrinzična motivacija (užitak)	Završena srednja škola	211	241.55	0.001
	Završen preddiplomski studij	209	262.90	
	Završen diplomski studij	95	299.32	
	Završen poslijediplomski studij	11	386.68	
Intrinzična motivacija (izazov)	Završena srednja škola	211	239.84	0.001
	Završen preddiplomski studij	209	266.19	
	Završen diplomski studij	95	295.94	
	Završen poslijediplomski studij	11	386.09	
Ekstrinzična motivacija (vanjski utjecaj)	Završena srednja škola	211	241.71	0.005
	Završen preddiplomski studij	209	264.80	
	Završen diplomski studij	95	308.99	
	Završen poslijediplomski studij	11	263.82	
Ekstrinzična motivacija (nagrada)	Završena srednja škola	211	234.34	< 0.001
	Završen preddiplomski studij	209	268.50	
	Završen diplomski studij	95	308.71	
	Završen poslijediplomski studij	11	337.36	

*Kruskal-Wallis test

4.4.4. Ispitanici životne dobi (< 35 godina), češće će pokazivati pozitivne stavove i motivaciju prema nastavku obrazovanja u odnosu na ispitanike (> 35 godina)

U nastavku je analiziran utjecaj između čimbenika (dob, godine radnog staža i ustanove zaposlenja) u odnosu na stavove i motivaciju prema nastavku obrazovanja.

U analizi su uzeti odgovori iz upitnika samoprocjene stavova prema nastavku obrazovanja za pitanja 2, 7, 8 i 11, zbog većih vrijednosti medijana (Tablica 3).

Ispitanici su za potrebe analize spojeni u dvije kategorije dobi (<35 godina i >35 godina). Zabilježene su statistički značajne razlike za sva pitanja samoprocjene stavova (Tablica 8). Ispitanici mlađi od 35 godina su davali veću ocjenu u usporedbi s ispitanicima starijim od 35 godina za pitanja: „Želim nastaviti školovanje, zbog bolje plaće” ($Z=-3.214$; $P 0.001$), “Motiviran/a sam za daljnje školovanje” ($Z=-4.269$; $P < 0.001$) i “Mogu naučiti nešto novo, ako nastavim školovanje” ($Z=-2.478$; $P 0.013$). Ispitanici stariji od 35 godina su davali veću ocjenu za pitanje “Kada završim školovanje, neće mi biti priznat stupanj obrazovanja”, u usporedbi s ispitanicima mlađim od 35 godina ($Z=-2.742$; $P 0.006$) (Tablica 8).

Analizom razine motivacije u odnosu na dob ispitanika utvrđeno je kako ne postoji statistički značajna razlika za intrinzičnu ($Z=-110$; $P 0.912$) i ekstrinzičnu motivaciju ($Z=-493$; $P 0.622$) (Tablica 9).

Tablica 8. Razina stavova prema nastavku obrazovanja u odnosu na dob

Tvrdnje	Dob		Z	P*
	< 35 godina N=274	> 35 godina N=252		
	Prosječni rang	Prosječni rang		
Želim nastaviti školovanje, zbog bolje plaće	283.41	241.85	-3.214	0.001
Motiviran/a sam za daljnje školovanje	288.98	235.79	-4.269	< 0.001
Kada završim školovanje, neće mi biti priznat stupanj obrazovanja	246.84	281.61	-2.742	0.006
Mogu naučiti nešto novo, ako nastavim školovanje	277.69	248.07	-2.478	0.013

*Mann-Whitney U test

Tablica 9. Razina motivacije prema nastavku obrazovanja u odnosu na dob

Čimbenik	Dob		Z	P*
	< 35 godina N=274	> 35 godina N=252		
	Prosječni rang	Prosječni rang		
Intrinzična motivacija	264.20	262.74	-110	0.912
Ekstrinzična motivacija	266.63	260.09	-493	0.622

*Mann-Whitney U test

Nije zabilježena statistički značajna razlika za pitanje „Želim nastaviti školovanje, zbog bolje plaće“, iako su najvišu ocjenu dali ispitanici koji su završili poslijediplomski studij ($\chi^2=1.853$; $P 0.603$) (Tablica 10).

Zabilježena je statistički značajna razlika za pitanje „Motiviran/a sam za daljnje školovanje“, gdje su ispitanici koji su završili poslijediplomski studij dali najvišu ocjenu, nakon čega slijede ispitanici koji su završili diplomski studij, a najniža ocjena je zabilježena u ispitanika koji su završili srednjoškolsko obrazovanje ($\chi^2=17.754$; $P < 0.001$) (Tablica 10).

Zabilježena je statistički značajna razlika za pitanje „Kada završim školovanje, neće mi biti priznat stupanj obrazovanja“, gdje su ispitanici koji su završili srednjoškolsko obrazovanje, a najniža ocjena je zabilježena u ispitanika koji su završili poslijediplomski studij ($\chi^2=45.570$; $P < 0.001$) (Tablica 10).

Zabilježena je statistički značajna razlika za pitanje „Mogu naučiti nešto novo, ako nastavim školovanje“, gdje su ispitanici koji su završili poslijediplomski studij dali najvišu ocjenu, nakon čega slijede ispitanici koji su završili diplomski studij, a najniža ocjena je zabilježena u ispitanika koji su završili srednjoškolsko obrazovanje ($\chi^2=16.809$; $P 0.001$) (Tablica 10).

Tablica 10. Razina stavova prema nastavku obrazovanja u odnosu na završen stupanj obrazovanja

Tvrdnje	Završen stupanj obrazovanja				χ^2	P*
	Srednja škola N=211	Preddiplomski studij N=209	Diplomski studij N=95	Poslijediplomski studij N=11		
	Prosječni rang	Prosječni rang	Prosječni rang	Prosječni rang		
Želim nastaviti školovanje, zbog bolje plaće	264.68	269.80	245.61	275.86	1.853	0.603
Motiviran/a sam za daljnje školovanje	235.30	271.30	301.85	324.95	17.754	< 0.001
Kada završim školovanje, neće mi biti priznat stupanj obrazovanja	315.30	233.76	220.11	209.77	45.570	< 0.001
Mogu naučiti nešto novo, ako nastavim školovanje	240.49	265.46	301.26	341.59	16.809	0.001

*Kruskal-Wallis test

Statistički značajna viša razina intrinzične motivacije je zabilježena u ispitanika koji su završili poslijediplomski studij ($\chi^2=20.915$; $P < 0.001$), dok je u ispitanika koji su završili diplomski studij zabilježena statistički značajna viša razina ekstrinzične motivacije ($\chi^2=20.595$; $P < 0.001$) (Tablica 11).

Tablica 11. Razina motivacije prema nastavku obrazovanja u odnosu na završen stupanj obrazovanja

Čimbenik	Završen stupanj obrazovanja				χ^2	P*
	Srednja škola N=211	Preddiplomski studij N=209	Diplomski studij N=95	Poslije-diplomski studij N=11		
	Prosječni i rang	Prosječni rang	Prosječni rang	Prosječni rang		
Intrinzična motivacija	238.00	264.43	302.46	398.50	20.915	< 0.001
Ekstrinzična motivacija	234.92	265.35	317.98	305.91	20.595	< 0.001

*Kruskal-Wallis test

U nastavku analize ispitanici su podijeljeni prema ustanovi zaposlenja i to na:

- Bolničke zdravstvene ustanove (ispitanici zaposleni u Kliničkom bolničkom centru, Kliničkoj i Općoj bolnici)
- Ostale zdravstvene ustanove (ispitanici zaposleni u Domu zdravlja, Ustanovi za hitnu medicinsku pomoć, Privatnim zdravstvenim ustanovama, Ostalim ustanovama u zdravstvu (Zatvorski sustav, Zdravstvena njega u kući, rehabilitacijski centar))

Nije zabilježena statistički značajna razlika razine stavova prema nastavku obrazovanja u odnosu na ustanovu zaposlenja, osim za pitanje „Mogu naučiti nešto novo, ako nastavim školovanje“, gdje su najvišu ocjenu dali ispitanici iz ostalih

zdravstvenih ustanova te je zabilježena granična statistička značajnost ($Z = -1.658$; $P = 0.097$) (Tablica 12).

Tablica 12. Razina stavova prema nastavku obrazovanja u odnosu na ustanovu zaposlenja

Tvrđnje	Ustanova zaposlenja		Z	P*
	Bolničke zdravstvene ustanove N=340	Ostale zdravstvene ustanove** N=186		
	Prosječni rang	Prosječni rang		
Želim nastaviti školovanje, zbog bolje plaće	266.79	257.48	-0.689	0.491
Motiviran/a sam za daljnje školovanje	260.45	269.08	-0.663	0.507
Kada završim školovanje, neće mi biti priznat stupanj obrazovanja	263.87	262.82	-0.079	0.937
Mogu naučiti nešto novo, ako nastavim školovanje	256.18	276.88	-1.658	0.097

*Mann-Whitney U test

**Dom zdravlja, Ustanova za hitnu medicinsku pomoć, Privatna zdravstvena ustanova, Ostale ustanove u zdravstvu (Zatvorski sustav, Zdravstvena njega u kući, rehabilitacijski centar)

Statistički značajna viša razina intrinzične motivacije zabilježena je u ispitanika koji su zaposleni u ostalim zdravstvenim ustanovama, u odnosu na ispitanike koji su zaposleni u bolničkim zdravstvenim ustanovama ($Z = -3.131$; $P = 0.002$) (Tablica 13). Također, statistički značajna viša razina ekstrinzične motivacije zabilježena je u

ispitanika koji su zaposleni u ostalim zdravstvenim ustanovama, u odnosu na ispitanike koji su zaposleni u bolničkim zdravstvenim ustanovama ($Z = -2.509$; $P 0.012$) (Tablica 13).

Tablica 13. Razina motivacije prema nastavku obrazovanja u odnosu na ustanovu zaposlenja

Čimbenik	Ustanova zaposlenja		Z	P*
	Bolničke zdravstvene ustanove N=340	Ostale zdravstvene ustanove** N=186		
	Prosječni rang	Prosječni rang		
Intrinzična motivacija	248.17	291.52	-3.131	0.002
Ekstrinzična motivacija	251.21	285.96	-2.509	0.12

*Mann-Whitney U test

** Dom zdravlja, Ustanova za hitnu medicinsku pomoć, Privatna zdravstvena ustanova, Ostale ustanove u zdravstvu (Zatvorski sustav, Zdravstvena njega u kući, rehabilitacijski centar)

Navedena hipoteza se djelomično prihvaća.

5. RASPRAVA

Glavni cilj ovog istraživanja bio je istražiti utjecaj različitih čimbenika na stavove i motivaciju medicinskih sestara / medicinskih tehničara prema nastavku obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Rezultati ovog istraživanja su pokazali da ispitanici s većim radnim stažem (>20 godina radnog staža) nisu motivirani za nastavak obrazovanja u odnosu na mlađe ispitanike. Ovi rezultati podudaraju se sa meta-analizom iz 2011. godine provedenoj u Sjedinjenim Američkim Državama kojom je utvrđeno da se više medicinskih sestara, koje imaju manje godina radnog staža, vraća u školske klupe, odnosno nastavlja svoje obrazovanje (20).

Najveća motivacija za daljnjim obrazovanjem prisutna je kod ispitanika koji su već upisali studij.

Očekivano je da vrijeme proteklo od srednjoškolskog obrazovanja pokazuje najveći utjecaj na motivaciju ispitanika prema daljnjem školovanju, no u ovom istraživanju nije zadovoljena pretpostavljena hipoteza. Međutim, najveća motivacija zabilježena je kod ispitanika kod kojih je prošlo najmanje vremena od završenog srednjoškolskog obrazovanja. Rezultati istraživanja kojeg su proveli Romp i sur. ukazuju na to da duljina vremena od zadnjeg školovanja ne predstavlja barijeru i nema velik značaj za nastavak daljnjeg školovanja medicinskih sestara (21). Samim tim, rezultati spomenutog istraživanja ne podudaraju se s rezultatima našeg istraživanja.

Viša razina motivacije zabilježena je u ispitanika koji su do sada završili viši stupanj obrazovanja. Naši rezultati su pokazali da je najveća razina intrinzične motivacije (užitak i izazov) zabilježena u ispitanika koji su završili poslijediplomski studij što se podudara sa istraživanjem kojega su proveli Kinsella i sur. (22). U spomenutom istraživanju ispitanici navode kako su motivirani za daljnje obrazovanje zbog unaprjeđenja svog znanja i vještina kako bi svojim pacijentima pružili što bolju skrb, što za njih predstavlja zadovoljstvo (22). Također, u našem istraživanju najveća razina ekstrinzične motivacije (vanjski utjecaj i nagrada) postoji u ispitanika sa završenim većim stupnjem obrazovanja.

Istraživanje koje su 2002. godine proveli Davey i Robinson, pokazalo je da su muškarci bili više zainteresirani za nastavak obrazovanja u odnosu na žene (23).

Međutim, u našem istraživanju nismo mogli utvrditi isto s obzirom na malen udio muških ispitanika (8,2%). S druge strane, Stomberg i sur. navode da nije bilo značajne razlike između motivacije muškaraca i žena da završe viši stupanj obrazovanja u istraživanju provedenom u Švedskoj (24).

Rezultati našeg istraživanja pokazuju da jedna četvrtina zaposlenih medicinskih sestara uz rad želi nastaviti svoje obrazovanje na diplomskoj ili poslijediplomskoj razini zbog veće plaće. Također, Sabio i sur. u svom istraživanju navode da je veća plaća za prvostupnika/cu sestrinstva jedan od razloga zašto se medicinske sestre sa srednjoškolskim obrazovanjem odlučuju za nastavak obrazovanja na visokoškolskoj razini (25). Veću plaću, kao glavni razlog za nastavak obrazovanja na sveučilišnoj razini, navode i učenici Zdravstvene škole u Splitu u presječnom istraživanju objavljenom 2020. godine (26). U istraživanju provedenom u Massachusetts-u u Sjedinjenim Američkim Državama, jedan od ispitanika koji je završio preddiplomski studij, izjavljuje da je „viši stupanj obrazovanja upisao kako bi zaradio više novca, ali i kako mu viši stupanj obrazovanja nije osigurao veću zaradu“ (27).

Kao jedan od razloga za nastavak obrazovanja ispitanici navode i mogućnost proširenja vlastitog znanja. Prema podacima globalnog kvalitativnog istraživanja provedenog u Sjedinjenim Američkim Državama, ispitanici navode da je „ljubav prema učenju jedan od motivacijskih čimbenika koji utječe na donošenje odluke medicinskih sestara o daljnjem školovanju“ (28). Stjecanje znanja, koje će omogućiti učinkovitiji doprinos raspravama o liječenju pacijenta, 97% ispitanika u Irskoj smatra vrlo važnim i iz tog razloga želi nastaviti i proširiti svoje znanje na visokoškolskoj razini (29).

U ovom istraživanju, ispitanici se po dobi nisu značajno razlikovali u razini motivacije za nastavkom obrazovanja. Međutim, mlađi ispitanici navode da žele nastaviti obrazovanje zbog bolje plaće, da su motivirani za nastavak i da mogu naučiti nešto novo ako nastave obrazovanje u većem postotku od starijih ispitanika. S druge strane, stariji ispitanici navode kako im neće biti priznat stupanj obrazovanja kada završe obrazovanje. Ovo bi mogao biti negativan prediktor motivacije za nastavkom obrazovanja. Naime, u Hrvatskoj je zaposleno najviše medicinskih sestara sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem, poglavito u bolničkom sustavu (30). To zaista može biti demotivirajuće za osobe srednje i starije životne dobi. Također, iz provedenog istraživanja u Namibiji, rezultati upućuju na to da starije profesionalne medicinske

sestre imaju nižu razinu motivacije za nastavkom obrazovanja u usporedbi s mlađim medicinskim sestrama (31). Bahn i sur. u svom istraživanju provedenom u Ujedinjenom Kraljevstvu navode kako su pojedini ispitanici u njihovom istraživanju mišljenja da im neće biti priznat završen viši stupanj obrazovanja (32). Osim toga, nedostatak medicinskih sestara, na lokalnoj i svjetskoj razini ima negativan utjecaj na motivaciju za nastavkom obrazovanja (33).

Jedna četvrtina zaposlenih medicinskih sestara radi i studira iako su rezultati pokazali da je studiranje uz rad negativni prediktor akademskog uspjeha medicinskih sestara, autori su preporučili provođenje dodatnog istraživanja na ovu temu (34).

Naravno, i ovo istraživanje ima nekoliko ograničenja. Kao prvo, podatci su prikupljeni putem društvenih mreža, a razlog tomu je epidemija izazvana virusom SARS-CoV-2 koja onemogućuje prikupljanje podataka tradicionalnim putem te je ovo bio jedini mogući način u ovom trenutku. Kao drugo, ovo je istraživanje obuhvatilo uglavnom mlađe i obrazovanije žene, što može ograničiti priopćavanje naših rezultata. Broj muških ispitanika iznosi 8,2% od sveukupnog broja, što značajno utječe na rezultate ovog istraživanja. To je vjerojatno zbog toga što muškarci, za razliku od žena, manje pristupaju društvenim mrežama te imaju manju sklonost sudjelovanja u *on-line* istraživanjima (35).

Još jedno ograničenje je i to da uzorak ispitanika nije reprezentativan za cijelu Hrvatsku s obzirom na to da je skoro polovica ispitanika iz regije Jadranske Hrvatske (43,2%).

Prema pregledu dostupne literature, do sada nije provedeno istraživanje koje ispituje utjecaj stavova medicinskih sestara prema nastavku obrazovanja. Slijedom navedenog, preporuka za buduća istraživanja bi bila uvrstiti i ostale čimbenike koji bi bili prediktori utjecaja na motivaciju prema nastavku obrazovanja, kao što su određeni ekonomski i socijalni pokazatelji, primjerice trenutno financijsko stanje (plaća), očekivana promjena u plaći, položaj na trenutnom radnom mjestu i ostali čimbenici.

4. ZAKLJUČCI

Temeljem provedenog istraživanja zaključili smo da:

1. **H₁** - Nije zabilježeno postojanje statistički značajne razlike u povezanosti između ispitanika s više od 20 godina radnog staža i WPI bodova prema izdvojenim čimbenicima WPI skale za motivaciju. No, utvrđeno je postojanje statistički značajne razlike između ispitanika koji su pokušali upisati studij sestristva i WPI bodova.
2. **H₂** - Nije zabilježeno postojanje statistički značajne razlike u povezanosti u odnosu na vrijeme proteklo od srednjoškolskog obrazovanja i WPI bodova prema izdvojenim čimbenicima WPI skale za motivaciju. Najveću razinu motivacije imali su ispitanici kod kojih je prošlo najmanje vremena od završetka srednjoškolskog obrazovanja.
3. **H₃** - Zabilježeno je postojanje statistički značajne razlike u povezanosti između ispitanika koji imaju završen viši stupanj obrazovanja i WPI bodova prema izdvojenim čimbenicima WPI skale za motivaciju.
4. **H₄** Zabilježeno je postojanje statistički značajne razlike za sva pitanja samoprocjene stavova između mlađih (<35 godina) i starijih (>35 godina) ispitanika. Mlađi ispitanici pokazuju pozitivnije stavove i motiviraniji su za daljnje obrazovanje u odnosu na starije ispitanike. Također, ispitanici koji su završili viši stupanj obrazovanja pokazuju veći stupanj intrinzične i ekstrinzične motivacije za razliku od onih koji su završili niži stupanj obrazovanja. Nadalje, nije zabilježeno postojanje statistički značajne razlike razine stavova prema nastavku obrazovanja u odnosu na ustanovu zaposlenja. No, postoji statistički značajna razlika razine motivacije u odnosu na ustanovu zaposlenja gdje najvišu razinu intrinzične i ekstrinzične motivacije imaju ispitanici koji rade u ostalim zdravstvenim ustanovama.

5. LITERATURA

1. ec.europa.eu. [Skup podataka s interneta]. Healthcare personnel statistics - nursing and caring professionals. Kolovoz 2020. [pristupljeno 21. lipnja 2021].
Dostupno na: <https://rb.gy/5nhzh6>
2. Hrvatska komora medicinskih sestara [Internet]. Zagreb: Komora; c2021 [pristupljeno 21. lipnja 2021]. Proglas; [oko 3 zaslona]. Dostupno na: <http://www.hkms.hr/wp-content/uploads/2020/02/Proglas-hrvatskog-sestrinstva-2020.pdf>
3. enciklopedija.hr [Internet]. Zagreb: Obrazovanje. [pristupljeno 23. lipnja 2021.].
Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44619>
4. Sveučilišni odjel zdravstvenih studija, Sveučilište u Splitu; c2021 [pristupljeno 23. srpnja 2021.]. Monografija povodom desete godine osnivanja i rada [oko 2 zaslona]. Dostupno na: <http://ozs.unist.hr/izdavastvo/monografija-sozs>
5. Mrnjec V. Povijesni pregled obrazovanja medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj. Sestrinski glasnik [Internet]. 2014 [pristupljeno 23. lipnja 2021.];19(3):246-249. Dostupno na: <https://doi.org/10.11608/sgnj.2014.19.052>
6. World Health Organization. [Internet]. Geneva: Organizacija; c2021 [pristupljeno 23. lipnja 2021.]. Global standards for the initial education of professional nurses and midwives; [oko 2 zaslona]. Dostupno na: https://www.who.int/hrh/nursing_midwifery/hrh_global_standards_education.pdf
7. Aljohani KAS. Nursing education in Saudi Arabia: History and development. Cureus [Internet] 2020;12(4):e7874. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7255546/>
8. ojin.nursingworld.org [Internet].SAD; Overview: Nursing around the world: What are the commonalities and differences? c2021 [pristupljeno 25. lipnja 2021.].
Dostupno na: <https://ojin.nursingworld.org/MainMenuCategories/ANAMarketplace/ANAPeriodicals/OJIN/TableofContents/Volume52000/No2May00/Overview.html>
9. Čulo A. Profesionalni identitet medicinske sestre kroz povijest [Diplomski rad]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet; 2018 [pristupljeno 23. lipnja 2021.]. Dostupno na:

- <https://repozitorij.mef.unizg.hr/islandora/object/mef%3A2042/datastream>
10. Direktiva 2005/36/EC Europskog Parlamenta i Vijeća [Internet]. 2005. [pristupljeno 23. lipnja 2021.]. Dostupno na: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0036&from=HR>
 11. Grgin T. Edukacijska Psihologija. Jastrebarsko: Naklada Slap. 1996.
 12. enciklopedija.hr [Internet]. Zagreb: Motivacija. [pristupljeno 23. lipnja 2021.]. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42115>
 13. selfdeterminationtheory.org [Internet]. SAD; Theory. c2021 [pristupljeno 23. lipnja 2021.]. Dostupno na: <https://selfdeterminationtheory.org/theory/>
 14. Ryan RM, Deci EL. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. Am Psychol [Internet] 2000 [pristupljeno 23. lipnja 2021.];55(1):68–78. Dostupno na: https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_RyanDeci_SDT.pdf
 15. Di Domenico SI, Ryan RM. The emerging neuroscience of intrinsic motivation: A new frontier in self-determination research. Front Hum Neurosci [Internet] 2017 [pristupljeno 25. lipnja 2021.];11:145. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5364176/#B86>
 16. Reeve J. Razumijevanje motivacije i emocija (4. izdanje). Jastrebarsko: Naklada Slap. 2010.
 17. Amabile TM., et al. The Work Preference Inventory: assessing intrinsic and extrinsic motivational orientations. J Pers Soc Psychol [Internet] 1994 [pristupljeno 20. lipnja 2021.]; 66(5): 950-67. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8014837/>
 18. Robinson GF, Switzer GE, Cohen ED, Primack BA, Kapoor WN, Seltzer DL, Rubio DM. Shortening the Work Preference Inventory for use with physician scientists: WPI-10. Clin Transl Sci [Internet] 2014 [pristupljeno 20. lipnja 2021.];7(4):324-8. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24405561/>
 19. Taber KS. The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. Res Sci Educ [Internet] 2018 [pristupljeno 25. lipnja 2021.]; 48(6): 1273-1296. Dostupno na: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1200866>

20. Altmann TK. Registered nurses returning to school for a bachelors degree in nursing: Issues emerging from a meta-analysis of the research. *Contemp Nurse* [Internet] 2011 [pristupljeno 28. lipnja 2021.]; 39(2): 256-72. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22551437/>
21. Romp CR, Kiehl EM, Bickett A, Bledsoe SF, Brown DS, Eitel SB, Wall MP. Motivators and barriers to returning to school: RN to BSN. *J Nurses Prof Dev* [Internet] 2014 [pristupljeno 28. lipnja 2021.]; 30(2): 83-86. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24658040/>
22. Kinsella D, Fry M, Zecchin A. Motivational factors influencing nurses to undertake postgraduate hospital-based education. *Nurse Educ Pract* [Internet] 2018 [pristupljeno 28. lipnja 2021.];31: 54-60. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29754105/>
23. Davey B, Robinson S. Taking a degree after qualifying as a registered general nurse: constraints and effects. *Nurse Educ Today* [Internet] 2002 [pristupljeno 28. lipnja 2021.]; 22(8): 624-31. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12443698/>
24. Stomberg MW, Nilsson K. Nursing Students' Self-Graded Motivation to Complete their Programme of Study. *Open Nurs J* [Internet] 2010 [pristupljeno 28. lipnja 2021.];4: 42-47. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21347211/>
25. Sabio C, Petges N. Understanding the Barriers to BSN Education Among ADN Students: A Qualitative Study. *Teach Learn Nurs* [Internet] 2020 [pristupljeno 28. lipnja 2021.]; 15(1): 45–52. Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1557308719302112>
26. Bokan I, Buljan I, Marušić M, Malički M, Marušić A. Predictors of academic success and aspirations in secondary nursing education: A cross-sectional study in Croatia. *Nurse Educ Today*. 2020 Feb 19;88:104370. Parolisi T. Experiences of graduates in Massachusetts of the United States from a RN-to-BSN program. *Int J Nurs Sci* [Internet] 2020 [pristupljeno 1. srpnja 2021.]; 7(2): 206-213. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32120087/>

27. Parolisi T. Experiences of graduates in Massachusetts of the United States from a RN-to-BSN program. *Int J Nurs Sci* [Internet] 2020 [pristupljeno 1. srpnja 2021.]; 7(2): 206-213. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32685618/>
28. Anbari AB. The RN to BSN Transition: A Qualitative Systematic Review. *Glob Qual Nurs Res* [Internet] 2015 [pristupljeno 1. srpnja 2021.]; 2: 2333393615614306. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28462321/>
29. Joyce P, Cowman S. Continuing professional development: investment or expectation? *J Nurs Manag* [Internet] 2007 [pristupljeno 28. lipnja 2021.]; 15(6):626–33. Dostupno na: <https://core.ac.uk/reader/60775120>
30. hzjz.hr [Internet]. Zagreb. Zdravstvene ustanove i radnici u zdravstvu u Hrvatskoj na dan 31. prosinca 2019. godine. c2021 [pristupljeno 1. srpnja 2021.] Dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/02/Ljetopis_Yerabook_2019.pdf
31. Mbidi TSN, Damons A. Effort and reward imbalance factors motivating Namibian professional nurses to participate in continuous professional development: A confirmatory factor analysis. *Health SA* [Internet] 2020 [pristupljeno 1. srpnja 2021.]; 25: 1313. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33391825/>
32. Bahn D. Orientation of nurses towards formal and informal learning: motives and perceptions. *Nurse Educ Today* [Internet] 2007 [pristupljeno 1. srpnja 2021.]; 27(7): 723-30. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17126454/>
33. Shamsi A, Peyravi H. Nursing shortage, a different challenge in Iran: A systematic review. *Med J Islam Repub Iran* [Internet] 2020 [pristupljeno 9. srpnja 2021.]; 34: 8. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32284932/>
34. García-Vargas MC, Rizo-Baeza M, Cortés-Castell E. Impact of paid work on the academic performance of nursing students. *PeerJ* [Internet] 2016 [pristupljeno 1. srpnja 2021.]; 4: e1838. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27069788/>
35. Smith WG. Does Gender Influence Online Survey Participation?: A Record-linkage Analysis of University Faculty Online Survey Response Behavior [Disertacija]. San José State University. 2008. Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED501717.pdf>

6. ŽIVOTOPIS

OSOBNI PODACI:

IME I PREZIME: Ivana Sušilović

DATUM I MJESTO ROĐENJA: 16.05.1999. Tomislavgrad

E-MAIL: ivana.susilovic6@gmail.com

OBRAZOVANJE:

2006. – 2014. Osnovna škola fra Mijo Čuić, Roško Polje

2014. – 2018. Gimnazija Marka Marulića, Tomislavgrad

2018. – Preddiplomski sveučilišni odjel zdravstvenih studija, Split.

STRANI JEZICI:

Engleski jezik

DODATNE INFORMACIJE:

Poznavanje računalnih programa, MS Office.